

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

СПИСАНИЕ ЗА ОСНОВНИ УЧИТЕЛИ

Редакторъ Антонъ Боблаковъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

I. Отъ теорията за практиката.

1. Петъръ А. Бумовъ. — Училището, семейството и улицата.
2. Живко Симеоновъ. — Селски и градски училища.
3. П. Михайловъ, — Историята въ основното училище.

II. Изъ практиката за практиката.

1. Николай Тодоровъ. — Ковейки, човѣкъ става ковачъ.
2. Ст. Кьосевъ. — Кой е нашъ ближенъ?
3. Пан. Димитровъ. — И морето замръзна. . .
4. Ат. Чешмеджиевъ. — Седмица на минзухарчето.
5. Изв. Петковъ. — Гарванъ и лисица.
6. В. Мянковъ. — Къмъ зимата.
7. Н. Аргировъ. — Пролѣтъ иде.
8. В. Мянковъ. — Пролѣтъ.
9. Ал. Кръстевъ. — Ковачи.
10. Н. Аргировъ. — На работа.

III. Изъ училището и живота.

1. Подготовка на момичетата въ Англия за селски животъ.
2. Екскурзии, вмѣсто награда на най-силнитѣ ученици.
3. Иенски планъ.
4. Грижи за сирѣтни деца въ Дания.

IV. Книгописъ и рецензии.

1. Веселинка. Сборникъ отъ 40 детски пѣсни на 1, 2 и 3 гласа.
2. Сп. „Училищенъ бюджетъ и администрация“.

Редакция и администрация:

Варна,
ул. Кр. Мирски, 14.

Вести отъ редакцията.

Закрита подписка. I, II, III, IV и V кн. отъ „Педагогическа практика“, год. VIII (1928—1929), сж изчерпани и нѣма да се препечатватъ. Молимъ г. г. настоятелите на списанието да не записватъ нови абонати.

Пълни течения имаме само отъ год. V (1925—1926) и год. VII (1927—1928). Отстъпваме ги срещу следнитѣ цени:

1) Год. V (1925—1926 год.) за 60 лв., вмѣсто 80

2) Год. VII (1927—1928 г.) „ 80 „ „ 100

На настоятели и книжари 20% отстъпъ при доставка най-малко на 5 течения. Непредплатени поръчки не се изпълняватъ.

Адресниятъ номеръ и точниятъ адресъ на абоната трѣбва да се посочватъ винаги, когато се изпращатъ суми срещу абонаментъ, когато се искатъ промени на адреси, неполучени книжки или каквито и да е справки отъ редакцията или администрацията на списанието.

Неполучени книжки се искатъ веднага следъ получаването на най-близката следъ тѣхъ книжка.

Когато се изпращатъ суми съ пощенски записъ, да се съобщава съ отдѣлно писмо, за коя годишнина на списанието и за кои абонати се избращатъ тѣ.

Въ „Педагогическа практика“ може да сътрудничи всѣки учителъ, който съ перото, мисълта и практиката си може да бжде полезенъ на учителството и училището.

Ръкописитѣ трѣбва да бждатъ написани само на едната страница на листоветѣ чисто, четливо и съ официалния правописъ.

Всичко, що се отнася до списанието — писма, пари и ръкописи — се изпраща на адресъ: **Антонъ Борлаковъ**, ул. Кръстю Мирски, № 14, гр. Варна.

„Педагогическа практика“ е одобрена отъ Министерството на народното просвѣщение за училищнитѣ библиотеки съ окръжно № 9925 отъ 11 априлъ 1921 год.

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

СПИСАНИЕ ЗА ОСНОВНИ УЧИТЕЛИ

Редакторъ Антонъ Борлаковъ.

Петъръ А. Бумовъ — с. Етъръ (Габровско)

Училището, семейството и улицата.

Голѣма и страшна безпѣтица е настѣпила въ родината ни следъ войнитѣ. Поквара, физическа и духовна, грози да залѣе всичко, що по-преди е давало цель и смисълъ на живота. Срещу вълната на покварата единственъ учителътъ е изправенъ. Но кого ще наричаме учителъ? Ето едно име, което човѣкъ по-рано, въ миналото, не е могълъ да си присвои, а трѣбвало да му се даде отъ околнитѣ въ знакъ на уважение и любовъ. Така е било съ старитѣ учени на Гърция: Сократъ, Патонъ, Аристотелъ и др. Учителътъ тогава, пѣкъ и сега, е най-дейния борецъ за правда, добро и свѣтлина.

Учителътъ разоравя черната народна цѣлина и сѣе живо семе въ душитѣ. Той открива на детето и на възрастния несмѣтнитѣ богатства на знанието, дава имъ нишката на истината, която ще ги изведе до духовно и материално благополучие, ако я следватъ.

Учителътъ е душата на училището. Какъвто е той, такова е и училището. Училището и учителътъ иматъ две задачи: да възпитаватъ и образоватъ, както малкитѣ — подрастващитѣ, така и възрастнитѣ. Ето защо, най-важната работа на учителътъ е да бжде добъръ работникъ въ училището. Но като казвамъ работникъ, то не значи, че работата му трѣбва да бжде стереотипна, а напротивъ — тя трѣбва да бжде най-разнообразна и да потиква ученикътъ къмъ самостоятелност и творчество. Въ училище се даватъ познания. Учителътъ е посредникъ между културата на човѣчеството и нацията ни и подрастващото младо поколение. Това важи за всички учители. Учителътъ трѣбва да дава наука, но не въ готовъ видъ, а да

подбужда учениците да я търсят и да се стремят към нея. Само тогава, когато има нѣщо тъмно и неясно, което трѣбва да се обясни и разтълкува, трѣбва да се намѣсва. Но понеже учителския умъ не е самосвѣтяща звезда, той трѣбва да получава свѣтлина, като бжде близко до науката и напредъка, иначе ние ще имаме свѣтилници безъ свѣтлина. И тежко на такова училище, останало безъ свѣтлина. . .

Задачите на обучението нито сж лесни, нито сж прости. Целта на училището е: да подготви хармонично развити личности, годни да станатъ полезни членове на обществото. Ржководими отъ тази цель, съставителите на днешните програми сж се постарали да подбератъ такава материя по разните учебни предмети, която ще послужи на бждещите граждани въ живота. А да може тази материя да се усвои отъ учениците и да представя завършено цѣло, тя трѣбва да се нагоди къмъ душевния ръстъ на учениците. И ние, учителите, се стремимъ да изпълнимъ това. При все туй усилията, които полагаме, сж много голѣми, а резултатите незадоволителни. Причините сж въ самата програма, у насъ и другаде. Материалътъ, предвиденъ въ програмата на всички училища по всѣки предметъ, е премного. Мѣсто за ученическа самодейностъ и творчество не остава. Ето защо, най-напредъ е необходимо, материалътъ по всѣки предметъ да се намали. Така ще се даде възможностъ на учениците да изработватъ предмети и уреди, необходими при обучението по разните предмети, да извършватъ наблюдения и опити, да правятъ излети и т. н. Ще се даде възможностъ на учениците да откриватъ истините и да творятъ. И сега мнозина добри учители успѣватъ да се справятъ съ програмата. Всѣки може да си спомни за такива свои учители, които сж оставили дълбоки следи въ сърцата ни, като, заедно съ знанията, сж ни дали и нѣщо друго, което не е предвидено въ програмата, но което оправдава хубавото име „учител“, дали сж ни искра отъ своята любовъ и доброта отъ сърцето си. Но тѣзи ценни добродетели често ставатъ жертва на дидактическия материализъмъ и измѣстватъ доста далечъ отъ училището най-важното въ него — възпитанието. Училището не трѣбва да дава преднина нито на образованието, нито на възпитанието, тѣ трѣбва да вървятъ паралелно, ржка за ржка. Образованието и възпитанието сж съзнателни човѣшки дейности, затова тѣ трѣбва да иматъ цель. Безцелна е само немислената работа. Възпитанието и образованието сж целесъобразни и планомерни дейности. Целта на образованието е знайна. Азъ искамъ да се спра на възпитателната такава. Педагозите я определятъ така: „Възпитанието има за цель да развие детето всестранно и хармонично, да направи отъ него самостоятеленъ човѣкъ съ нравственъ характеръ и полезенъ членъ на обществото“. Но както казахъ по-преди, благодарение на това,

което преживяхме и преживяваме, тази цел се замъни съ друга. Ние се стремим да приспособим, да приготвим детето — утрешен гражданин — към срѣдата, към нагаждането въ живота. По такъв начинъ ги правимъ груби карьеристи за днешното болно време.

Но какъвъ е днесъ живота? Златната младежъ къмъ него ли трѣбва да се приспособи? Днешниятъ животъ не може безъ лъжа, измама, грабежъ, убийства и т. н. За този ли суровъ и жестокъ животъ трѣбва да подготвимъ новия човѣкъ? Ако искаме да убиемъ всичко възвишено, благородно у индивида, ако искаме утрешния „човѣкъ“ да бжде като насъ, а не по-добъръ, то нека го „приспособимъ“. И нека си признаемъ, никой не мисли да направи отъ детето преди всичко „човѣкъ“, та после занаятчия, търговецъ, учителъ и т. н. Само така може да се обясни, защо младежътъ, свършилъ училище и влѣзълъ въ живота, отпуска безпомощно ржце, и той, нѣкогашния буенъ и образованъ младежъ, горѣлъ отъ желание да допринесе нѣщо на своя народъ, става единъ обикновенъ, дори безличенъ човѣкъ.

Младежта трѣбва да се възпитава къмъ истина и правда, а не къмъ карьерии и богатства, които не сж и не могатъ да бждагъ целъ въ живота. Вѣчната целъ на живота е създаване на „истинския човѣкъ“. Човѣкъ, който държи здраво на разбиранията и убежденията си; човѣкъ, който винаги ще каже истината, макаръ всички околни да твърдятъ противното; човѣкъ, който изпква надъ тълпата и не се приравнява съ нея — ето „истинския човѣкъ“. Специалностъ, професия, занаятъ за него нѣма. Навсѣкжде той се усъвършенствува, навсѣкжде излчва човѣщина, мъжество и твърдъ и непоколебимъ характеръ.

Истинскиятъ човѣкъ е съ широкъ мирогледъ; душата му представя широка пълноводна рѣка, която не може да се мжи и вълнува отъ вливащите се въ нея малки, често пжти кални поточета. Волята и разума у него господствуватъ надъ чувствата и страстите.

Ето нашата целъ на възпитанието!

Днешното време се нуждае отъ дейни личности, годни за производителенъ личенъ и общественъ животъ, способни да творятъ, както личното си, тъй и общественото щастие.

Но какъ да постигнемъ тази голѣма целъ? Най-първо необходимо е да имаме неотстъпно желание да я следваме, а следъ това да обмисляме и търсимъ начините, методите за постигане тази целъ. Тѣзи методи трѣбва да бждатъ изпитани и провѣрени и наредени въ строго последователностъ. При извършване на тази работа необходими ни сж блага душа, добро любящо сърце и широко проникателенъ умъ. Ние, учителите, трѣбва да бждемъ особено много внимателни, ние имаме работа съ живи трептящи души и сърдца, а не съ мъртва ма-

терия. Тръбва много внимание и знание при изкореняването или окастрянето на нѣкои лоши плѣвели и бодили, израсли въ детската душа. Но както градинарьтъ познава добре своята градина и знае, де какво да посѣе, така и учительтъ-възпитатель трѣбва основно да познава детето и детската душа. Той трѣбва да го изучи отъ две страни: като материалъ на въздействие отъ страна на околната срѣда и като предметъ за работа и творчество. Само следъ това може да се работи методично, защото ще се отдѣлятъ децата съ недостатѣци, които нѣма да спѣватъ нормалнитѣ.

Това разбира се е мжно постижимо при днешнитѣ условия на работа, но нека не се забравя, че докато детето не почувствува до своето сърце друго, това на учителя, то нѣма да се пробуди; ако то не усѣти любовъ, нѣма да отвърне съ любовъ къмъ околнитѣ. Ако искаме да направимъ детето чувствително и състрадателно, трѣбва да бждемъ и ние такива спрѣмо него и да му дадемъ просторъ за проявяване. Постоянно трѣбва да изучаваме детето, да не го мѣримъ и поучаваме съ сухи морали.

Трудна и тежка е задачата на учителя и училището. И съ право грѣцкиятъ философъ Платонъ казва: „Най-мжчната и най-великата задача, която човѣчеството си е поставило, това е възпитанието на детето“. Тукъ е потрѣбна една предпоставка: учительтъ самъ трѣбва да бжде човѣкъ, защото той ще действува най-вече съ примѣра си. Нека той служи на възпитанитѣ си за идеалъ, къмъ който тѣ трѣбва да се стремятъ цѣлъ животъ.

Но може ли учительтъ - възпитателъ да постигне това въ училище? А ако той намѣри толкова много сили, би ли постигналъ желаната цель напълно? Разбира се, че това е невъзможно. Децата прекарватъ по-голѣма частъ отъ времето си не въ училище, а въ кѣщи и на улицата. Освенъ това, тѣ идватъ на училище следъ като сж били подъ възпитателното въздействие на домашната срѣда, което е такова, каквито сж разбиранията на бащата и майката. Семейното възпитание предшества училищното, затова нека разгледаме въ общи черти нашето семейство.

Какво е българското семейство? Колко типа бива то? Какви грижи се полагатъ за подрастващитѣ?

България е селска страна. 80% отъ населението се ражда и възпитава въ селска семейна срѣда. Селското, пъкъ и градското, семейство е разнебитено. Мжжътъ и жената, еднакво заети въ работа, отдѣлятъ твърде малко време за грижи около подрастващитѣ. Първиятъ, повече гостъ въ кѣщи, гледа частъ по-скоро да се отърве отъ кѣщи, за да отиде въ кръчмата или кафенето. Тамъ ще се заеме съ политика и оправяне на хорскитѣ и държавни работи, а неговия дворъ и градина сж разградени и потънали въ нечистотия. Често пжти,

когато искаш да влѣзеш въ кѣщи, трѣбва да газешъ калъ, Трудътъ за нашия селянинъ е проклятие. Той му тежи.

А какво да кажимъ за жената въ село? Тя е робиня. Върху плещитѣ ѝ е легнала цѣлата кѣщна работа. Тя трѣбва да се грижи за кѣщата, градината, нивата, лозето и т. н.; но не и за децата. Тѣ сж тежестъ въ семейството. Па и кой да се грижи за тѣхъ? Въ кѣщи се скърби повече за теленцето, кравата или овцата, отколкото за детето. Ето въ каква срѣда се ражда и отраства нашето селянче, бждещето на родината ни.

Щомъ детето проходи, то заживѣва въ дружба съ домашнитѣ животни и расте въ двора и на улицата. А когато то трѣгне на училище, на майката олеква още повече. Добро е само това, че детето не остава безъ работа: то още отъ малко е въ помощъ на родителитѣ си и не може покварата да го сграби въ остритѣ си нокти.

Но не по-добро е градското семейство, което до скоро малко се отличаваше отъ селското. Тогава градоветѣ не бѣха добили днешния си видъ. Повече отъ гражданитѣ бѣха занаятчи еснафи. Въ тѣхнитѣ семейства имаше установени традиции и дългогодишни опити, които му служеха за опора. Бавно, но сигурно то вървяше къмъ напредъкъ, защото надъ личнитѣ чувства владѣеше близость, братско единение и общность. Тогава въ сърдцата на всички намираха отзвукъ всички общенародни стремежи и идеали. Семейниятъ духъ бѣше крепкъ, защото се поддържаше отъ семейната чистота и добродетели, които днесъ липсватъ. Децата тогава растѣха въ тиха семейна срѣда, подъ прѣкия надзоръ на майката, която ги възпитаваше въ скромность и простота, почитъ и уважение.

Но дойде прехода отъ старото къмъ новото, който раздруса изъ основи традиции, битъ, моралъ, религия, общественость и т. н. Подъ ударитѣ му попадна и най-малката обществена единица — семейството. Най-малката, но най-важната клетка на държавата заболѣ. Новото почти стихийно нахлу, разруши старитѣ изпитани семейни добродетели, но на тѣхно мѣсто не постави нови такива. Ние се промѣнихме само външно. Нуждитѣ ни станаха повече, а производителността ни остана почти сжщата. Въ издрѣжката на повече отъ семейства се намѣси и жената. Тя, заедно съ мъжа, почна да се грижи за прехраната на семейството. Това я очужди отъ прѣкото ѝ назначение да бжде домакиня и майка възпитателка. Ето основниятъ неджгъ на съвременното градско семейство. Децата въ него сж тежестъ. Грижитѣ за тѣхъ се изоставятъ на най-задень планъ. Мѣстото, кждѣто тѣ отрастватъ, играятъ и се възпитаватъ, е улицата. И ето, че възпитанието се измѣства отъ училището и семейството на улицата.

Улицата?! Какъ спокойно казваме на детето: „Иди поиграй на пжтя!“ Имаме ли представа за улицата и за огром-

ното ѝ влияние надъ детето? Кое ще наричаме или по-право, разбираме подъ думата улица? Всичко онова, което детето вижда, чува и усѣща около себе си вънъ отъ кѣщи: пѣтя, градината, афишитѣ, рекламнитѣ, кинематографитѣ съ дразнещи окото и чувствата картини, па били тѣ и ученически — ето улицата! Тя обхваща детето и здраво го държи въ ноктитѣ си още отъ първия день на откъсването му отъ семейството. Тамъ то чува и вижда нѣща, добри и лоши, въ повечето случаи лоши, които въ кѣщи и училище не чува или които тамъ не е позволено да се говорятъ и вършатъ. На улицата то се опознава съ всичко, съ което не смѣе да попита ни учителъ, ни баща, ни майка. Тамъ детето се запознава съ жълтата, сензационна и порногравска литература, която въ скоро време убива любовта къмъ хубавата и полезна книга. Все тамъ вижда да се вършатъ най-безобразни и невъзпитателни нѣща. Обикновено нѣщо е да чуешъ на улицата псувня, да чуешъ караница, да видишъ пиянъ човѣкъ, който говори и прави най-големитѣ нелепости. Улицата ни служи за съобщение, което е и прѣкото ѝ назначение, но ние, като практични българи, я използваме, по градове и села, за най-разнообразни цели: изхвърляне боклука и водата, нечистата разбира се, а излизаме на разходка тамъ да подишаме чистъ въздухъ и да си отпочинемъ; мразимъ нечистотиитѣ, а хвърляме всичко непотрѣбно, кждето завърнемъ; пазимъ се отъ болести, най-вече отъ туберкулоза, а плюемъ и храчимъ навсѣкжде . . .

Да изброявамъ ли още? Смѣтамъ изброеното за по-силно отъ реда и дисциплината въ училището и семейството, а малко отъ тѣзи, които не ходятъ на училище, могатъ да противостоятъ на пагубното въздействие на улицата.

Тогава? Единъ е изходътъ! Всѣки учителъ и съзнателенъ родителъ трѣбва да изнесе въпроса за възпитанието предъ обществото въ най-широки и подробни черти и отъ него да направи общественъ въпросъ, какъвто въ сжщностъ е и трѣбва да бжде той. Обществото трѣбва да разбере, че не само учителътъ е възпитателъ, а всички хора сж възпитатели и възпитаници, че човѣкъ се учи докато е живъ. Нека всѣки знае, че това, което прави, говори, рисува, пише или пѣе, се наблюдава отъ внимателнитѣ очи на детето, бждащия човѣкъ, Какъ ще стане това? Съ читалищата и библиотекитѣ, чрезъ просвѣта и възпитание. Вечернитѣ училища, курсове, народни четения, художествени изложби, които се откриватъ на много мѣста, сж повече отъ необходимостъ. Въ тѣхъ да се изнасятъ всички съвременни несъобразности, като се противопоставятъ съ висши наши добродетели, които сж спасявали народа ни отъ пълно разложение и изчезване. Да се изтъкне, че днешното положение, при което синъ бие и убива баща си или обратно, другъ съседа си, трети противника партизанинъ, не може да продължава така безъ ущърбъ за народъ и държа-

ва. Все тамъ хората трѣбва да се научатъ да спазватъ тритѣ основни добродетели на задруженъ общественъ животъ: истинностъ, справедливостъ и благоденствие. Истинността прави живота възможенъ, справедливостта го осмисля, а благоденствието му дава трайностъ.

Но нека не се забравя, че всичко това може да се постигне само съ задружни и съгласувани действия между всички професии, сдружения и държава.

Нека миналото ни служи за поука и заработимъ още днесъ. Учителътъ е билъ винаги пръвъ.

Да бждемъ първи!

Живко Симеоновъ — Русе.

Селски и градски училища.

Бързамъ веднага да заявя, че заглавието на статията ми не е напълно сполучливо, тъй като по-скоро азъ имамъ за целъ да изясня предимствата на едно малко, съ малкъ брой ученици, училище и недостатъцитѣ на едно многолюдно. Но заглавието ще оставя непромѣнено, защото наблюденията си за еднитѣ училища съмъ правилъ по селата, а за другитѣ — въ града.

Преди всичко, бие въ очи външния внушителенъ и приамливъ видъ на градското училище: голѣмо двуетажно здание съ широкъ дворъ и цвѣтна градина предъ главния входъ. Вие предчувствате, че вътре има голѣми удобства и превъзходна уредба. Предъ този видъ и предъ тѣзи изгледи всѣки селски учителъ би въздъхналъ и би завидѣлъ на градскитѣ си колеги — тѣзи „помазаници“ на сѣдбата. Но влѣзете ли вътре, веднага ще почувствате студенината и официалността на подобно заведение. Дългитѣ коридори и нареденитѣ врати лѣхатъ хладъ. Тукъ човѣкъ не може свободно да се отпусне и отдѣхне. Струва ви се, че въ тѣзи коридори никога не прониква слънчевъ лжчъ, че никога не може да се чуе блага дума, или да се заведе сърдеченъ разговоръ. Единственното хубаво нѣщо въ тѣзи мрачни коридори е шумътъ на ученицитѣ, който говори за животъ, свидетелства, че тукъ има млади хора. Въ двата края на коридоритѣ седи по единъ дежуренъ учителъ, който съ прчка въ рѣка укротява „развилнелитѣ“ деца. Явно личи, че то става само по единъ единственъ начинъ: чрезъ насилие. Тукъ само съ насилие дежурнитѣ могатъ да усмиряватъ ученицитѣ. И това се смѣта за естествено — „дългиятъ опитъ“ и „традицията“ сж заещали този изпитанъ пжтъ.

Класнитѣ стаи сж споредъ хигиеническитѣ изисквания: голѣми, съ голи стени, съ модерни строго наредени чинове

и издигната на естрада черна дъска и катедра. Никакво украшение, нищо, което да напомня поне отчасти домашна обстановка. Изобщо цѣлата вътрешност говори, че тукъ цари казарменъ редъ и че никой не смѣе да върши нищо вънъ отъ рамкитѣ на точно опредѣленото, предписаното и заповѣданото.

Въ учителската стая. Става дума за нѣкакви „екземпляри“ ученици. Тѣ били второгодишници, престѣпни и непоправими типове. Една учителка съ презрение казва: „А . . . той ли? . . . Оставете го, отъ него нищо не става, не си губете времето. Само прѣжката може да го укроти!“ — Другъ пътъ: влиза бащата на единъ такъвъ „екземпляръ“. Повиканъ е за „да се размѣнятъ мисли по успѣха и поведението на сина му!“ Още не влѣзалъ, и всички учители въ хоръ се нахвърлятъ върху него: вашия синъ е такъвъ и такъвъ, зачудили сме се, какво да го направимъ, нито отъ дума разбира, нито отъ бой; никога не си знае уроцитѣ, не си пише домашнитѣ, възразява на учителитѣ, бие се съ другаритѣ си, постоянно лъже и т. н. Какъ не се намѣри поне единъ да каже една хубава дума на този баща, който стои приведенъ, съ свито и угорчено сърдце! Той мълчи и слуша, потъ избива по челото му . . . Изходътъ е обикновенно следниятъ: или и той отъ своя страна се нахвърлюва върху учителитѣ съ свои доводи и се почва кавга, или пъкъ разлютенъ иска да викнатъ сина му, за „да му даде да разбере“. Довеждатъ виновния. Той престѣпва блѣдъ като платно, зеръ нѣма кжде да шава, щомъ бащата и учителитѣ сж въ съюзъ. Разяренъ, бащата го набива добре публично и му дава ултиматумъ или да се вразуми, или ще бжде изпжденъ отъ кѣщи. . . До колко възпитателно действува единъ подобенъ начинъ на постѣпване и какво би могло да се направи, не ще зачеквамъ тукъ. Ще прибавя още, че подобни „екземпляри“ ги има доста въ едно голѣмо градско училище. Съ тѣхъ учителитѣ нѣматъ време да се занимаватъ: тѣ сж просто изоставени. Единственната грижа за тѣхъ е да се държатъ строго, да имъ се стѣгатъ юздитѣ, за да не нарушаватъ дисциплината, добрия редъ и спокойствието въ училището.

Въ едно такова училище учителитѣ ставатъ обикновенно реакционери, строги изпълнители на задълженията си и нищо повече. Тѣ усвояватъ единъ изпитанъ начинъ на работа и рѣдко се опитватъ да го замѣнятъ съ новъ, защото това би имъ причинило голѣми главоболия. За извънучилищна дейностъ тѣмъ не имъ остава време, (оставямъ на страна на положението, че въ единъ голѣмъ градъ съ много вишисти и специалисти, народниятъ учител малко би могълъ да се прояви) а и въ училище при толкова много ученици мѣчно може да се предприеме нѣкаква особена работа. Всѣки, обикновенно, гледа да изпълни съвестно прѣжитѣ си задължения, защото за тѣхъ, преди всичко, го държатъ отговоренъ.

Начело на едно такова голѣмо училище стои директорътъ. Той си има отдѣлна, добре обзаведена канцелария, дето седи отрупанъ съ много грижи и административна работа. Той трѣбва постоянно да дава разпоредби за всичко и да бди надъ всичко. Многото задѣлжения и отговорности, които тежатъ върху него, неизбежно го каратъ да стане формалистъ и да се занимава съ дреболии. Той просто нѣма възможность да се издигне по-високо и съ своя естественъ авторитетъ да създаде добри и непринудени отношения между учители и ученици. Въ това отношение се върши само едно: ако учителитѣ се видятъ безсилни да се справятъ сами съ нѣкой „екземпляръ“, изпращатъ го при директора на екзекуция. И обикновенно се мисли, че достойно заема поста си оня директоръ, отъ когото ученицитѣ замръзватъ на мѣстата си.

Следъ тѣзи бележки за градското училище, нека си спомня за онова, което бѣ на село. Ще взема за примѣръ една прогимназия, дето съмъ учителствувалъ. Училището се състоеше отъ единъ салонъ, около който се редѣха три класни стаи, една канцелария и една малка стаичка за архивата и помагалата. Въ всѣки класъ имаше по 20 - 30 ученика, а учителитѣ бѣха всичко четирма. Покъщнината на училището не бѣ строго издържана, защото бѣ работена отъ мѣстни селски майстори. Помагала нѣмаше много, но все пакъ най-необходимото се намираше. Изобщо въ това отношение училището стоеше твърде назадъ, защото общината бѣше много бедна.

Но затова пъкъ отъ цѣлата бедна обстановка дишаше интимность. Тѣзи малки, но свѣтли стаи, тѣзи прости селски чинове, малката, обкована съ цвѣтенъ листъ, учителска маса, първобитното долапче въ кѣта и окачениитѣ по бѣлата стена портрети, картини и рисунки наподобяваха кѣща. Презъ зимата се прибавяше и една проста тенежана печка, която придаваше още по-голѣма уютность на обстановката. Училището нѣмаше прислуга, затова всичката домакинска работа се вършеше отъ ученицитѣ, учителитѣ и самия директоръ. Така на примѣръ, ученицитѣ метѣха, избърсваха праха, цепѣха си дърва, нанасяха ги вѣтре и си палѣха печкитѣ. Учителитѣ се грижеха за канцеларията, салона и стаята за помагалата, а директорътъ боядисваше чернитѣ дъски, подпомагаше чистенето на печкитѣ, ржководѣше уредбата на двора и т. н. Работата не тежеше никому, и никой не чувстваше унижение отъ нея. Всички виждаха, че общината е бедна и съзнаваха, че е безмислено да се искатъ отъ нея невъзможни нѣща. Тази обща участъ и общата работа създаваха здрави връзки, искрени отношения и отплата между директоръ, учители и ученици. Училището безъ усилия се превръщаше на едно голѣмо семейство, дето всички се знаеха и слушеха. Така, тамъ нѣма-

ше дежурни учители, защото нѣмаше нужда отъ такива (има-ше, впрочемъ, колкото да се изпълни правилника). Презъ междучасията всички врати на класнитѣ стаи биваха отворени и се виждаха отъ канцеларията. При хубаво време всички ученици и учители излизаха навънъ, дето играеха задружно, а при лошо време оставаха въ стаята и салона. Движеха се свободно, кждето искатъ, разговаряха се, правѣха си шеги, играеха дори нѣкой игри. Изобщо имъ бѣше позволено да вършатъ всичко онова, което биха вършили по домоветѣ си въ присъствието на родителитѣ си. Тамъ се знаеше отъ всички, че междучасията сж време за почивка и свобода. Учителитѣ не изискваха „мирно и чинно“ държание. Шумътъ на ученицитѣ не ги плашеше, и никой не мислѣше, че той компрометира училището. Но този шумъ никога не ставаше нетърпимъ и дразнящъ, въпрѣки че нѣмаше дежуренъ съ прѣчка. Ученицитѣ знаеха, че учителитѣ ги познаватъ на прѣсти и виждаха винаги отворената врата на учителската стая, която имъ казваше, че родителитѣ сж тукъ. Малкиятъ брой ученици и съвмѣстната работа на всички ставаха причина да се завързватъ добри приятелски отношения. Духътъ на равенство, който естествено съществуваше тамъ, действаше твърде благотворно върху ученици и учители. Така, учителътъ нѣмаше претенции да бжде божество (или плашило) за ученицитѣ. Дружбата му съ тѣхъ бѣ показвала, че и тѣ сж хора съ сърдца и души, че за много нѣща тѣ сж по-опитни отъ него и че и той може много да се поучава отъ тѣхъ. А това неволно го караше да се отказва отъ навика си да заповѣдва и да не търпи противоречия.—Сжщо тъй и директорътъ при трима учители нѣма защо да става голѣмъ началникъ. Той е само пръвъ между равнитѣ. За всичко се съвещава съ своитѣ колеги и всички задружно се стремятъ да изпълняватъ съвестно повеленията на правилници и закони. Трѣбва, обаче, да добавя, че и тамъ не всичко бѣше идеално. Случваха се понѣкога известни неприятности, които при днешната училищна система въобще не могатъ да се избѣгнатъ. Но „непоправими елементи“ тамъ нѣмаше и никога не ставаше нужда да се викатъ специално родители. Може да се каже сжщо тъй, че и успѣхътъ на училището бѣше по-добъръ. Оссбено като се вземе предвидъ некултурната срѣда, отъ която ученицитѣ идваха. Тамъ никога не се случваше половината ученици отъ класа да иматъ слабъ по нѣкой предметъ, въпрѣки че частни уроци никой не вземаше.

Отъ направеното изложение личи явно голѣмата разлика между селски и градски училища. Тази разлика си има своитѣ причини, които могатъ да се търсятъ въ самитѣ градски и селски условия, въ природната и обществена срѣда и пр. Като изоставямъ горнитѣ въпроси за специално разглеждане, по-надолу азъ ще се спра на друга една, тъй да я нарека

чисто вътрешна причина, която е отъ не малко значение за живота на едно училище: голѣмината на училището и броя на ученицитѣ.

Моитѣ наблюдения ме увѣриха за лишенъ пжтъ, че този брой на ученицитѣ е именно причината, за дето много градски училища добиватъ почти казармена уредба. Щомъ единъ класъ надмине 30 ученика и едно училище 100 — 120 души, при днешнитѣ условия, то непременно ще добие вида, който обрисовахъ въ начало на статията си. — Въ единъ многолюденъ класъ учителътъ не може да се отпусне и даде пълна свобода на ученицитѣ. Непременно той ще трѣбва да се грижи и за дисциплината. Въ днешнитѣ училища децата сж пасивни, неотговорни за успѣха и реда на работата и затова за самоуправление не може и дума да става. Въ замѣна на тази ученишка пасивностъ на учителя се налага голѣма активностъ, ако искаме да има известенъ резултатъ отъ неговата работа. Той трѣбва да има четири очи, четири уши, четири ржце, изобщо двойни сѣтива и неизчерпаема енергия, за да може навреме да види, чуе, покаже, обясни и вземе мѣрки за всичко. Иначе ще се намѣрятъ ученици, които скрити задъ мнозинството, не ще мируватъ, не ще внимаватъ, нѣма да си учатъ уроцитѣ и пр. Въ единъ многолюденъ класъ интимни отношения мжчно се завързватъ. Преди всичко учителътъ мжчно ще може да опознае достатъчно всички ученици. Неговата добрина и желанието му да даде известна свобода, мнозина ще схванатъ като слабостъ и ще се опитатъ да злоупотрѣбаватъ въ нѣкои случаи. А той не ще има възможностъ да се занимава по отдѣлно съ всѣкиго, до като най-сетне търпението му се изчерпи и той просто се принуди „да обърне другия листъ“. Не веднажъ азъ съмъ виждалъ, какъ добри и съ искренно желание за добри обноски учители най-сетне се пречупватъ и въвеждатъ строга дисциплина. — Освенъ това, въ единъ голѣмъ класъ обикновенно изпъкватъ само най-добритѣ и най-лошитѣ ученици, а срѣднитѣ, мнозинството се сливатъ въ еднообразна маса. Въ последствие тази сива маса, въ която учителътъ нѣма време и възможностъ да се вглежда, той започва да цени и мѣри съ еднаква мѣрка. А едно подобно постъпване води къмъ грѣшки: често пжти лоши и слаби ученици оставатъ незабелязани, а добри и прилежни несправедливо наказани или зле оценени. Тѣзи грѣшки сами ставатъ причина да се загнѣздва въ ученицитѣ мисълта, че учителя може да бжде заблуденъ. Това пжкъ ги кара да си служатъ твърде често съ хитрости и лъжи. Въ края на краищата този многолюденъ класъ уморява учителя и се дохожда до положението, че той става строгъ до суровостъ, или пжкъ изпуска юздитѣ на класа и си прави углушки за много нѣща. А по отношение успѣха — или прекалено скжпъ на бележки, или твърде ефтинъ. Изключения сж ония учители, които при

това положение, могат съ чиста съвестъ да кажатъ, че въ класа имъ има дисциплинирана свобода и истински, вѣрно оцененъ успѣхъ.

Това, що се каза за единъ голѣмъ класъ, важи въ още по-голѣма степенъ за едно голѣмо училище отъ 300-400 ученика. Каква дружба може да има тамъ между учители и ученици и каква свобода може да се даде на последнитѣ при днешнитѣ училищни условия? Представете си, какъ може да се въдвори редъ въ единъ салонъ съ 200 деца, които сж седѣли цѣлъ часъ неподвижни на чиновѣтъ си и следъ туй сж пуснати на свобода и ще разберете, че тамъ трѣбва строга дисциплина. Многолюдното училище само кара и учители и директоръ да въвеждатъ казарменъ редъ, ако искашъ то да има приличенъ видъ.

А въ малкитѣ училища положението е друго. И по дисциплина и по успѣхъ тѣ превъзхождатъ голѣмитѣ, макаръ че и тукъ, както казахъ и по-рано, при днешнитѣ училищни условия не може да се очаква много нѣщо. Малкиятъ брой ученици позволява да имъ се дадатъ известни свободи. Учителтъ ще има възможность по-лесно да опознае всички деца. Въ класъ той ще може лесно да наблюдава всѣкиго, и никой не ще може да се изплъзва и манкира отъ задълженията си. Ученицитѣ ще разбератъ, че тукъ не може да се хитрува, а че трѣбва работа и сѣриозно държане – Отъ друга страна, малкиятъ брой ученици позволява една по-задушевна атмосфера и по-сърдечни отношения между възпитатели и възпитаници. Известно е, че само въ малкитѣ групи може да възникватъ сърдечни дружби – Сжщо тъй въ малкия класъ ще има и по-добъръ успѣхъ Тамъ учителтъ ще бжде освободенъ отъ грижи за редъ и дисциплина и всичкитѣ си сили ще посвѣти на чисто образователна работа. Така той ще има възможность лесно да провѣрва, до колко е усвоена известна материя, ще може да прави по-много упражнения, като се спира даже на всѣки ученикъ. И много естествено, тъй той ще може да направи и една по-справедлива преценка на всѣкиго.

Изобщо цѣлиятъ животъ на училището и духътъ, който се чувства въ него, значително се различаватъ отъ тия на голѣмото училище. Безъ много усилия то може да заприлича на една малка община, дето всички се познаватъ, дето всички работятъ съвестно и задружно. Тази спокойна обстановка и тази интимность, които се създаватъ, неволно каратъ всѣкиго да се разцвѣтватъ. Неволно тукъ и учители и директоръ ставатъ добри бащи, които обичатъ училището и ученицитѣ си и бащински се грижатъ за всичко.

Въ изложението си азъ повече говоря за голѣмитѣ училища, но личи, че предпочитанията ми сж за малкитѣ. Зная, че мнозина ще възразятъ, какво голѣмитѣ училища иматъ и нѣкой предимства отъ финансовъ характеръ. Така, съ тѣхъ се

правятъ икономия отъ помѣщения, покъщина и помагала. Но отъ педагогично гледище тѣзи икономии далечъ не могатъ да изкупятъ тѣхнитѣ лоши страни. Азъ смѣтамъ, че бждещето е на малкитѣ училища, които много по-добре ще изиграятъ ролята си на истински образователи и възпитателни заведения.

П. Михайловъ — Разградъ.

Историята въ основното училище.

Днесъ въ нашето основно училище, когато се преподава история, не се взема предвидъ истинската вътрешна връзка между събитията, а чисто външната, мъртвата механична тѣхна схема. Детското съзнание просто се претоварва съ имена и числа, разбъркани твърде много съ откъслечни и неясни представи за отдѣлни случаи, мѣстности и личности. Освенъ това, неподготвенитѣ деца бивагъ заставени да изучаватъ съвсемъ чужди и неразбрани за тѣхъ нѣща. Подобно преподаване на историята просто заставя ученика да схваща всичко повърхностно и механично.

Не трѣбва да се забравя, че когато се изучава историята въ основното училище, глѣзното не е да се вземе много фактичния материалъ, а да се разясни хода на историчния процесъ.

Въ нашитѣ училища се обръща повече внимание на политическата история. Тя се преподава незадоволително. Героитѣ ѝ, обикновено, се изобразяватъ отвлѣчено, откъснато отъ мѣстото и обстановката, всрѣдъ която сж живѣли. Често тѣ бивагъ представяни като нѣкакви свръхсущества, чужди на обикновенитѣ човѣшки недостатъци.

Само когато далечното минало и неговитѣ деятели станатъ напълно достъпни за детското разбиране, когато ясно бжде нарисувана пълната картина на семейния и общественъ животъ, когато бжде описано устройството на общественитѣ здания и частнитѣ жилища, заедно съ тѣхната наредба, храна и т. н.,— само тогава ние ще имаме истинско исторично обучение.

Запознаването съ отдѣлни личности не трѣбва да заема господствуваще положение, а трѣбва само да служи, за да се поясни сжщината на историчнитѣ събития.

Понѣкога личността може да бжде взета като срѣдище, около което се групира културния материалъ, напримѣръ, биографията на ханъ Крумъ като типиченъ представител на прабългаритѣ; царъ Симеонъ — на християнството въ България и т. н.

Войнитѣ сжщо не трѣбва да взематъ господствуващѣ положение. Умѣстно е да сѣ разглеждатъ само войнитѣ, предизвикани подѣ патриотичния напорѣ на цѣлия народѣ; каквито сж били, напримѣръ, войнитѣ на ханѣ Крума и царѣ Симеона противѣ гърцитѣ; войната противѣ татаритѣ, освободителнитѣ войни на Асеновци и др. При тия войни ще се изтъкне значението имѣ за развоя на народа, сравнявайки ги съ тия въ днешно време.

За да си уяснятъ ученицитѣ тежестѣта на военната служба въ миналото, трѣбва да се изобрази пжтя на войската, напримѣръ, Крумовиятѣ походѣ къмѣ Цариградѣ, като се опишатъ прѣчки и неудобствата, срѣщани отѣ тогавашната войска въ пжтя ѣ за Цариградѣ, и като се сравнятъ времето и условията на такъвѣ походѣ съ мобилизацията и движениетѣ на днешната войска. Не бива войната да се отдѣля отѣ вѣички ония исторични събития, що сж я съпжтствували, и да сѣ представѣ само като редица отѣ поражения и побѣди, при които царува случаятѣ или доблестѣта на отдѣлни лица. Такава история не може да даде на ученика представа за развоя на обществения животѣ, а ще му вчуши само вѣра въ елучайността.

Да се изучава хронологията на историчнитѣ събития значи да се запомнятъ последнитѣ механично. Не трѣбва да се забравя, че децата не могатъ да си съставятъ ясни представи за времето надѣ 100 години. А това налага да бждатъ изтъквани важнитѣ етапи на минатия отѣ народа пжтѣ и да се води хронологията не отѣ Христа, а отѣ днесѣ, като се казва, че това се е случило преди 50, 100, 200. . . години.

Трѣбва сжщо да се избѣгва изобилюето на фактическия материалѣ, що се съобщава на децата. Преподаването на историята въ основното училище не бива да бжде съкратено копие отѣ преподаването на историята въ гимназитѣ, защото задачитѣ на гимназията и основното училище съвсемѣ не сж еднакви.

Изучването на историята въ основното училище трѣбва да произтича отѣ общитѣ негови задачи — да даде на ученика завършено елементарно знание, да развива способноститѣ му къмѣ системна наблюдателностѣ, самостояни сжжде ния, както и да създаде привичка къмѣ самопомощѣ и взаимопомощѣ.

Разумно изучаваната история, като последовно прокаранѣ закономѣренѣ вървежѣ на историчния процесѣ, ще застави ученицитѣ да се отнася съзнателно къмѣ днешното време.

Но явява се въпросѣ: интересуватъ ли се децата отѣ историята и могатъ ли да я разбиратъ? Отговорѣтѣ е утвърдителенѣ. Интересѣтѣ къмѣ миналото се възбужда у децата на всѣка стѣпка: старитѣ здания, изобилнитѣ старини въ селището и около него, историчнитѣ картини и др т.

Независимо от това, прочитната книга и детската литература заемат много материалъ отъ историята и преданията. Даже приказката и баснята също си служатъ съ исторически понятия. Има ли дете, което да не се интересува отъ разказитѣ на дѣда и баба за старото време? Известна представа за миналото, за доста сложнитѣ явления на живота има у децата; има и известенъ интересъ у тѣхъ къмъ него. Училището е длъжно да задоволи тоя интересъ, затвърдявайки въ детското съзнание това, за което вече то има представа и безъ странично въздействие.

Въ основното училище трѣбва да се учи елементарна история, която същевременно трѣбва да бѣде и научна, т. е. трѣбва да съдържа обективно подбранъ материалъ.

„При избора на учебния материалъ трѣбва да се ржководимъ преди всичко отъ мисълта за неговата образователна ценостъ“, казва единъ руски педагогъ:

Историчниятъ материалъ трѣбва така да се обработва, че да съдържа както типичнитѣ природни явления, така и тѣя на човѣшкя животъ. Въ случая трѣбва да преобладава историческиятъ методъ, който да опредѣля подбора на учебния материалъ: установенитѣ факти изъ миналото на човѣчеството, комбинаций на тѣя факти въ сложни картини, чрезъ които ще се прокарга принципа на развитието и, най-сетне, синтезиранъ на историчнитѣ наблюдения.

Детскиятъ интересъ може да бѣде върбуденъ; като се разказватъ драматични моменти изъ живота на отдѣлни герои и съ това да се създаде обичъ къмъ миналото. Обаче не трѣбва да се мисли, че съ епизодичното и полуанекдотично изложение на историята, безъ каквато и да било причинна връзка въ областта на явленията отъ миналия народенъ животъ, може да се постигнатъ образователнитѣ задачи, преследвани съ обучението по тоя предметъ. Тѣ могатъ да се постигнатъ, следъ като учителятъ помогне на ученицитѣ да разбератъ еволюцията на човѣшкия животъ и човѣшката история. Идеята за еволюцията не бива да се дава абстрактно, а трѣбва да се усвои отъ децата конкретно, като последица отъ тѣхната работа надъ историчния материалъ. У децата постепенно ще се сложи представата за живота, като нѣщо сложно, частитѣ на което тѣсно се преплитатъ едно о друго. Така че историчното минало въ развойния процесъ се явява напълно научно по характера си, но същевременно има и практическо значение, понеже обяснява настоящето чрезъ миналото.

За тази целъ трѣбва да се взематъ само нѣколко крупни основни моменти и да се възпроизвеждатъ ясно и конкретно. Междиннитѣ епохи не трѣбва да се разглеждатъ въ подробности, за да не се превърне преподаването въ просто изброяване на имена и названия. И безъ това цѣлиятъ материалъ все пакъ не ще може да се изчерпи, когато чрезъ примѣ-

ри на малки епохи може да се посочи еволюционната идея, както и разнитѣ страни отъ живота на българския народъ и се даде по тоя начинъ нужния материалъ за детския развой.

Винаги трѣбва да се помни, че има редъ исторични явления и понятия, които не сж за деца отъ основното училище: до тѣхъ не трѣбва да се докосваме.

Необходимо е да се създаде у децата интересъ, като имъ се поясни, защо сж станали тия или ония измѣнения и да се посочатъ причинитѣ имъ въ връзка съ идеитѣ на историчното развитие, като съ това бжде изяснена закономерността на историчнитѣ явления.

При преподаването на историята въ основното училище, трѣбва да се използува и обяснителното четене. Учителътъ трѣбва да бжде убеденъ, че думитѣ, що произнася предъ ученицитѣ си, точно отговарятъ на понятията, възникващи въ дадения моментъ въ детското съзнание. Не трѣбва мълкомъ да се отминаватъ произнасяни отъ ученицитѣ думи, които сж чули отъ учителя или взели отъ прочетени книги и които тѣ употребяватъ не на мѣсто, влагайки въ тѣхъ съвсемъ невѣрно съдържание.

„Презъ всичкото време на урока, казва Лависъ, трѣбва да се избѣгва всѣка неясностъ. Важното е да се даде на децата впечатление, като да иматъ работа съ живи хора, имащи както достоинства, така и недостатъци. Децата могатъ да извлѣкатъ изъ урока по история само това, което сами биха запомнили, ако бѣха свидетели на фактитѣ, за които имъ се разказа“. Предметъ на разказа трѣбва да бжде действие, а не описание. Живостта на детската природа изисква живъ, нагледенъ, дейенъ характеръ на преподаването. „Подъ формата на битова повседневностъ може да се изобразятъ както културния битъ, така и обществения, економичния, политичния и международния животъ въ неговитѣ образни прояви“, казва проф. Улановъ. Напримѣръ, идеята за народовластието лесно може да се съобщи на децата въ живъ драматиченъ разказъ за избора на общински съветници, кметъ, народни представители. Може да се сравни едновластието съ народовластието. Безъ да се впускаме въ юридически обяснения, идеитѣ за централната и мѣстната властъ, за законната и произволна властъ, могатъ да се изложатъ въ драматична форма. По пжтя на подобни сравнения и съпоставяния лесно може да се даде на децата ясна представа за развой на известна страна отъ живота. Напримѣръ, могатъ да се сравнятъ жилищата на първобитния човѣкъ, на славянитѣ, прабългаритѣ съ днешнитѣ градски и селски кжщи. Сжщото може да се направи и съ оржжията, облѣклото, стопанството, взаимоизтрѣбването на хората и пр. Явно е, че по тоя начинъ въ детския умъ се сближаватъ живитѣ конкретни представи за действителността съ нейнитѣ преживѣни вече форми.

Когато се застава ученикът да нарисува картината на прочетеното, макаръ и устно, тогава по-лесно и трайно ще бжде запомняно. Това е установилъ чрезъ своитѣ експериментални дани Рибо. Тогава отвлѣченитѣ понятия ще се въплотятъ въ конкретни образи, и ученикътъ ясно и за дълго време ще запомни съдържанието на прочетеното съ всичкитѣ му подробности. За да може ученикътъ да запомни разбрано разказа на учителя или прочетеното, трѣбва да се водятъ и класни беседи, при които въпроситѣ на учителя трѣбва да бждатъ насочени къмъ изясняване връзката и смисъла на събитието. Тия въпроси трѣбва да бждатъ разположени въ известенъ логиченъ редъ. Не ще и дума, че въ такава беседа трѣбва да участвува цѣлиятъ класъ.

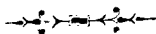
За да се даде възможность на ученицитѣ да проследятъ въ главни черти известна часть отъ миналото, имаще близка връзка съ урока, трѣбва да се състави планъ отъ класа. Тоя планъ се записва на черната дъска. Ползата отъ това е още и тази, че се приучватъ ученицитѣ къмъ по-внимателно четене.

Само така изучаваното събитие ще бжде разбрано и усвоено отъ ученицитѣ, като моментъ отъ редъ подготвени го събития.

При това отъ ученицитѣ трѣбва да се иска да четатъ у дома си и книги съ исторично съдържание. Желателно е това четене да върви успоредно съ обучението, за да се разширява кръгозора на учащитѣ. Домашното четене може да се потиква, като се иска отъ ученицитѣ да разказватъ въ класъ прочетеното у дома.

За уроцитѣ по история трѣбва да се ползуваме отъ легендитѣ, приказкитѣ, преданията, народнитѣ пѣсни и т. н. Чрезъ тѣхъ най-лесно може да се привлѣче вниманието и интереса на децата къмъ миналото, тъй като свѣтогледитѣ на народитѣ презъ тѣхното младенчество сж разбираеми и близки до детската душа. Напримѣръ, богатъ материалъ за робството на нашия народъ ни даватъ неговитѣ пѣсни, изображаващи борбитѣ му съ неговитѣ потисници.

За да бжде нагледно и образно преподаването на историята, ще трѣбва, покрай съответнитѣ похвати на устното излагане на материята въ класъ, (класни четения, препоръчване подходящи прочитни книги и т. н.), трѣбва да разполагаме и съ други нѣкои срѣдства: иллюстрации, исторични картини, албуми, свѣтливи картини, археоложни паметници, живи картини, екскурзии и др. т.

ИЗЪ ПРАКТИКАТА ЗА ПРАКТИКАТА

Longum iter est per praecepta,
breve et efficax per exempla.
SENECA.

Николай Тодоровъ — Сливенъ.

„Ковейки, човѣкъ става ковачъ“

Когато му обадохъ, че ще го посети, изпърво той нѣкакъ каточе се посмути, ала веднага следъ това кимна съ глава одобрително и добродушно настоя да му гостнувамъ.

А познаваме се ние отдавна и всѣкога сме били само доволни следъ ревизия.

— Имамъ да ви питамъ за нѣщо, ала искахъ да мине още нѣкой и други день, — думаше той.

— Попаднали сме на нѣкоя интересна педагогическа находка. . . Рекохъ да се ориентираме по-сигурно, та тогава. . .

Ние бѣхме вече предъ отдѣлението, което ни срещна съ ржкоплѣскания.

Учителтъ вешо привлѣче събраното въ мене внимание на децата къмъ себе си. И стаята потъна въ пиетета на сутринната молитва.

Последва милъ докладъ отъ дежурната ученичка за отсъствията, за личната и класна хигиена и се дадохъ, изложени въ специална тетрадка, сведения за състоянието на времето: температура, облачностъ, вѣтрове.

— Дневницитѣ!

Отдѣлението чинно извади спретнато подвързани тетрадки.

— Мара Стоянова!

Азъ наострихъ очи и уши.

Мара започна съ равень, спокоенъ гласъ:

„Сжбота, 9 февруарий.

„Слънцето грѣеше, но времето бѣше студено. Приготвихъ се за училище. Сутринтъ занятията ни бѣха леки. Следъ обѣдъ отидохъ на спѣвка. Леки снѣжинки прехвърчаха, кацахъ на дрехитѣ ни, цѣлувахъ ни по бузитѣ и бавно застилаха сухата земя. Къмъ надвечеръ ни дойдохъ гости. Презъ деня по невнимание се бѣхъ хлъзурнала и паднала. И днеска се мина“*).

И продължи:

*) Цитуваме буквално. Поправени сж само правописнитѣ грѣшки.

„Недѣля, 10 февруарий.

„Като знаехъ, че нѣмаме училище, станахъ по-късно. Лекъ вътрець подухваше и мѣстѣше снѣга отъ едно мѣсто на друго. Отъ време на време се чуваше камбання звънъ. Вътрѣтъ започна да се усилюва. Наобѣдвахъ се. Научихъ урока си за Подбалканската долина. Смѣтнахъ задачите си. Следъ това прочетохъ нѣкое и друго разказче“.

Мара си седна съ видимо задоволство. Доволни останаха и съучениците ѝ.

— Хубаво е, господине учителю!

— Хубаво е,—потвърди учителътъ и продължи: — Но вие сте длъжни да посочите хубавото! — и той повтори нагъртено последната дума.

Нѣколко ученика изнесоха сполучливи изрази, а други одобриха общия строй.

— Доволно! — Иванъ Тошев!

Иванъ започна:

„Събота, 9 февруарий.

„Тая заранъ бѣхъ много веселъ, защото ми бѣше рождения денъ. Азъ отидохъ на училище. Като изкарахме тритѣ часа, ние си отидохме. Следъ малко запрехвърча снѣгъ. А после се усили и скоро побѣлѣ черната земя. Птичките почнаха да се събиратъ и пѣятъ своята жална пѣсенъ, защото знаятъ, че всичката храна ще се затрупа. И така се мина тоя денъ“.

„Недѣля, 10 февруарий.

„Тая заранъ времето бѣше мъгляво. Азъ погледнахъ навънъ да видя има ли снѣгъ. Но видѣхъ, че е съвсемъ малко. Тоя денъ не ходихъ никъде и затова нѣма какво да пиша“.

Дневникътъ на Ивана за вчера се намѣри непълнъ, а тоя за събота биде одобренъ.

— Иванъ започна да обича своя дневникъ, — забеляза кротко учителътъ и поръча на дежурната да събере бърже всички дневници и ги остави на катедрата

Сега той приближи до мене и ми обясни, че отъ месецъ насамъ учениците му задължително записватъ всѣка вечеръ дневните си преживявания въ специална тетрадка—дневникъ

— Открадвамъ, — продължи той, — по нѣколко минути отъ първия сутриненъ часъ, както и отъ последния вечеренъ, но не знамъ, какво ще ме правите . . .

— Мене ми се видѣ дори, че отдѣляте твърде малко време за тази хубава работа . . .

— Стига толкова! Повече приказки ще вредятъ. Нека е малко, че да е сладко. А виждате, че по обѣдъ азъ ще имамъ подъ ржка всички дневници. Това не е безъ значение за учениците. Отъ друга страна, ако има нѣщо, което трѣбва да се изнесе предъ отдѣлението, това ще направя въ последния следо-

бѣденъ часъ. Да, ако има нѣщо за показъ, защото въ дневничитѣ азъ не търся толкова грѣшкитѣ, колкото успѣха. Но ние се увлѣкохме, а моитѣ юнаци започватъ да ставатъ не-търпеливи. . .

И той се обърна къмъ отдѣлението и събра вниманието на ученицитѣ къмъ себе си.

Започна урокъ по смѣтане.

— Не, азъ ще трѣбва веднага да разровя тия за мене тѣй интересни детски дневници. — И, като взехъ позволение отъ децата да ида въ учителската стая съ тѣхнитѣ тетрадки, азъ напуснахъ отдѣлението.

Отварямъ първата тетрадка и чета на случайно отворенитѣ страници:

„Петъкъ, 1 февруарий.

„И днеска пакъ ми предстои да впиша въ дневника, каквото съмъ прекарала. Омръзна ми да пиша за дѣдо Мразъ, за неговитѣ бури и фартуни. Зимнитѣ радости минаха, нѣма снѣгъ, а само съ ледна осмивка ни посреща дѣдо Мразъ. Отъ силния вѣтъръ и студъ по улицитѣ нѣма хора. Бързо отивахъ и се връщахъ отъ училище. Студътъ ме щипѣше, а вѣтърътъ ми прѣчеше да вървя. Цѣла вкоченѣла, бѣгахъ при печката да се отвърна малко. Колко е приятенъ огънятъ сега! Той е тѣй необходимъ, както хлѣбътъ. Привечеръ стана много студено. Азъ и Цвѣтка стоехме около печката. Само мама изли-заше сегисъ-тогисъ и се безпокоеше за татко. Не следъ дълго татко се завърна съ вечерния влакъ“.

„Сжбота и недѣля, 2 и 3 февруарий.

„Както всѣки день, и днеска се съмна. Само че студътъ бѣше извънредно голѣмъ. Отъ бучението на вѣтъра и хлопането му по прозорцитѣ ме обхвана страхъ, мислѣхъ, че това е земетресение, и набърже се облѣкохъ и тичешкомъ отидохъ въ другата стая. Едвамъ тогава разбрахъ, че това не е нищо друго, а нашиятъ прочутъ Сливенски вѣтъръ. Макаръ че училището не е далечъ отъ насъ, пжтътъ ме доста измори, понеже вѣтърътъ духаше силно и ме буташе ту на дѣсно, ту на лѣво. Отидохъ въ стаята. Главата ми бѣше зашеметена и като че още продължаваше вѣтърътъ да ме люшка. Не само азъ, но всички се оплакваха, че такъвъ студъ не е имало. Учителътъ ни говори на третия часъ, че утре ще празнуваме 50 години отъ смъртта на Любена Каравеловъ, който е билъ пѣвѣцъ и борецъ за освобождение на България отъ турско робство. На края пѣхме неговата пѣсень: „Хубава си, моя горо!“ Следъ това ни разпуснаха и всички си отидохме по домоветѣ. Привечеръ вѣтърътъ се усили, и бурята бучеше сѣ по-страшно и по-страшно. На другия день времето не бѣше по-хубаво. Вѣтърътъ не преставаше и изъ двора се носѣха облаци прахъ. Татко ни каза, че студътъ е 21 градусъ и че

преди 28 години е имало такъв студъ. Миналата година най-големият студъ билъ 14°. Презъ цѣлия день не излѣзохъ отъ стаята. Отъ страшната буря потреперваше цѣлата къща. Понѣкога азъ и Цвѣтка се плашихме отъ това грозно разтърсване на зданието, но мама ни успокояваше. Тежка е зимата! Но дано Богъ бже милостивъ и спре тия страшни фартуни.

„Понеделникъ, 4 февруарий

„Събудихъ се Единъ слънчевъ лжчъ ме измами, че денътъ ще бже хубавъ. Но вѣтрътъ духаше като вчера и студътъ бѣше се сжция. Много малко деца бѣха дошли на училище. Не сж ги пуснали родителитъ имъ, защото повечето пжти причината на болеститъ е простудата. По липса на ученици нѣмахме училище.

„Вторникъ, 5 февруарий

„Изглежда, че дѣдо Мразъ стана милостивъ къмъ беднитъ и пусна дѣда Слънча да стопли земята. И наистина, презъ цѣлия този день грѣеше слънце, но пакъ бѣше студено. Сутринтъ весела и засмѣна отидохъ на училище. Този день азъ бѣхъ дежурна. Прочетохъ молитвата и почнахмe занятия. Първия часъ имаме смѣтане. Втория часъ имаме четене, а на третия часъ имаме отечествознание. Ние се зарадвахме много, когато учительтъ ни каза, че следъ обѣдъ ще четемъ „Подъ Игото“, написано отъ Ив. Вазовъ. Следъ обѣдъ отидохъ на училище. Тамъ бѣха се събрали всичкитъ деца. Изби ясното звънче и учительтъ влѣзе въ часъ. Следъ малко дойде майката на Мара Борисова.

„Срѣда, 6 февруарий

„Тази заранъ отидохъ много рано на училище и не заварихъ моитъ другари и другарки. Следъ малко додоха всички и влѣзохмe въ часъ. Първия часъ имаме смѣтане. Учительтъ ни предаде, какъ се умножаватъ многоцифрени числа. На втория часъ учительтъ ни предаде „Къмъ просвѣта“. Следъ това продължихмe романа „Подъ Игото“, какъ воденичарътъ отишълъ въ монастыря. А на третия рисувахмe саксия. Днесъ времето бѣше топло и не ми се случи нищо, затова ще прекратя.

„Четвъртъкъ, 7 февруарий

„Каква радостъ ме обзе, като видѣхъ на нашата маса седемъ книжки. И по-бърже облѣкохъ се, омихъ се и седнахъ да ги чета. Всичкитъ не можахъ да прочета, защото дойде време за училище. Когато вървѣхъ изъ пжтя, времето бѣше приятно. Слънчевитъ лжчи бѣха покрили хоризонта. Въ стаята бѣше тихо и топло. Понеже другаркитъ ми бѣха дошли, за това взехъ една книжка отъ нашата библиотека, която ние си основахме. Следъ малко дойдоха всички. Изби ясното звънче. На третия часъ дойде майката на Бистра. Часътъ се мина неусѣтно“

Какъ искахъ да прочета на единъ дъхъ всички тия мили детски изповѣди . . . Да, изповѣди ! . . . Но „ясното звънче“ удари, и учителската стая прие своитѣ постоянни обитатели.

Излѣзохъ вънъ, въ коридора, и срѣщамъ моя приятелъ.
— Дайте ржка, г В., идеята ви е отлична, и е влѣзла и въ ржката на майстора си ! . .

— Кой знае ! . .

И той се впусна да ми разяснява намѣренията си :

— На мнозина отъ колегитѣ ми, — продължи той, — тѣзи работа се вижда съсипателна за децата, особено за ония, които живѣятъ при лоши домашни условия. Нека си призная, че съ страхъ започнахъ и азъ. Практиката ми, обаче, започва да ме насърдава. Знаете ли, че децата водятъ дневниците си съ жива, видима радость ! Тѣ обичатъ тази работа и това чувство, сѣкашъ неутрализира и умора, и неудобства. Мнозина оставатъ да работятъ въ дневника си тука. Азъ не имъ преча, напротивъ, създавамъ имъ улеснения, като имъ осигурявамъ спокойствие. Увѣренъ съмъ, че ще мога да запазя ненакърнено това тѣхно радостно отношение къмъ задълженията, що имъ създава дневникътъ. Успѣя ли въ това, азъ ще успѣя въ всичко, що преследвамъ съ тази си извънредна за нѣкои работа . . .

— Ще осигурите успѣха си по „писане“ . . .

— Разбира се . . . „Ковейки, човѣкъ става ковачъ“, казватъ французитѣ. Но азъ отивамъ много по-далече. Дневникътъ единъ день трѣбва да послужи за основа на една по-друга по изпълнение и резултати училищна работа . . . Но за това ще продължимъ други пѣтъ, защото, виждамъ, дежурниятъ отива да бие звънеца . . .

Ст. Кьосевъ — Ямболъ.

Кой е нашъ ближень ?

— До сега разгледахме нѣколко отъ притчитѣ, които Исусъ разказвалъ предъ многобройнитѣ си слушатели, за да имъ покаже, какви лоши страни е имало тогава въ живота на хората, и да ги научи на нови и хубави нѣща.

Коя бѣ последната притча ?

— За милостивия самарянинъ.

— Нека си поговоримъ върху нея ! Но всичко ще искамъ отъ васъ, деца. Азъ ще слушамъ и ще видя, какъ сте разбрали Исуса въ тая, наистина, хубава притча, а следъ туй ще има да си поговоримъ за още нѣщо, наказано за нея.

Хайде, да почнемъ !

Нека единъ отъ васъ запита цѣлото отдѣление, или ко-

гото си иска върху онова, което трѣбва да се разбере и помни отъ притчата.

Както всѣкога въ часоветѣ за упражнение върху разработена материя, стана първа малко смутена, но съ самоувѣреностъ и гордостъ живата Милка, обърна се къмъ свенливия Здравко и запита :

— Кое накарало Исуса да каже тая притча ? На тебъ казвамъ, Здравко.

Изненаданъ, че нему пръвъ се задава въпросъ, безъ да се колебае, Здравко стана. Къмъ него се насочиха погледитѣ на всички

— Исусъ израсналъ срѣдъ хората и познавалъ живота имъ. Той е виждалъ, какъ всѣки работи и мисли само за себе си. А тъй не може и днесъ да живѣемъ. Единъ безъ другъ не можемъ. Трѣбва да си помагаме.

— Ами като нѣмамъ, съ какво мога да помогна ? прекъсва го единъ.

— Съ каквото можемъ. И съ думи само: ако утешимъ, помагаме, отговори веднага Здравко.

— Оставете да чуемъ до край Здравка ! прави бележка Милка, още съдеща права.

— Често Исусъ е говорѣлъ така на слушателитѣ си и казвалъ, че трѣбва да гледаме на хората като на братя и близки. Еднажъ единъ го запиталъ : „Учителю, кого да смѣтаме нашъ ближень, когато искаме да помогнемъ“ !

— Защо Исусъ не му е отговорилъ направо, както разбрахме на край отъ притчата ? запита дребничкиятъ Ваню.

— Нека, г-нѣ учителю, отговори Георги, който всѣкога се спотайва, па и не харесва, обажда се едно дете.

Засегнатъ чувствително Георги става.

— Нали виждаме отъ нашия учителъ, какъ и той си служи съ примѣри, за да го по-добре разбираме. Тъй и Исусъ казалъ случката за бития отъ разбойниците търговецъ и добрия самарянинъ.

— Ами неговитѣ слушатели сж били все възрастни хора ? Толкова ли не ще разбератъ, та трѣбвало да имъ казва примѣри ? обръща се другъ къмъ Георги.

— Възрастни, но прости хорица сж били, които мжно разбиратъ безъ примѣри, продължава Георги.

— Нали, г-нѣ учителю, (като че искаше предварително да ме ангажира) и сега на много прости хора не може да се говори, какъ да е, ако искаме да ни разбератъ ? допълва едно винаги замислено дете.

— Ами защо пъкъ такъвъ примѣръ е избралъ Исусъ ? запитва Стефка още стоящата права Милка.

— Защото нуждата отъ бърза помощъ се чувствува най-силно отъ човѣкъ, който умира отъ болки.

— Който умира, се моли на всички и ще приема помощъ отъ всѣкого, заобяснява словоохотливата Милка.

— Недейте я прекъсва! забеляза Ефтимъ.

— Нека ни разкаже какъ се е чувствувалъ бития търговецъ отъ злитъ разбойници, че хубаво разказва.

Всички съ видимо удоволствие впериха очи въ Милка и заслушаха — не, поглъщаха наистина, картиното описание на Милка.

— Стига, г-нъ учителю, нека Добри или Пеню разкаже, какъ минали и заминали, като дървета, свещеникътъ и левитътъ, че го разказватъ съ ядъ и презрение, пресѣче единъ, който само бѣ слушалъ до сега.

Става Добри и започва:

— Пжшка тежко и задавено битиятъ търговецъ, цѣлъ въ кръвъ и рани. Обръща очи за помощъ отъ нѣкжде. Отправя премалѣли отъ болки очи къмъ небето, къмъ Бога. Спомня си за децата, които съ радостъ го очакватъ, безъ да знаятъ, че баща имъ умира, но — помощъ отъ никжде. Следъ малко зачулъ далеченъ тропотъ. Нали лежи на земята? И наистина, задалъ се конникъ — единъ свещеникъ. Опиталъ се ранениятъ да извика, но сили нѣмалъ. Само протегналъ ржце и глухо изпъшкалъ.

Свещеникътъ, който учи, че всѣкога трѣбва да помагаме, око му не мигнало и отминалъ като дърво. И защо? Защото видѣлъ, че ранениятъ не билъ еврейнъ!

— Уфъ! Какъвъ човѣкъ! Безъ сърдце! произнесоха нѣколко деца наедно.

— Стига, г-нъ учителю, тѣй миналъ и заминалъ и левитътъ.

— Нека чуемъ Сийка, какъ добриятъ самарянинъ е помогналъ, че тя разказва, като истинска милосердна сестра, замоли Божко.

— Стига, деца! По кратичко! Вие много се разгорещихте. Туй ме радва. Тѣй ви искамъ всѣкога. Слушателитѣ на Исуса сж разбрали, кого да считаме за нашъ ближенъ. Разбрали сте и вие какъ, трѣбва да гледаме на всѣкого. Наистина, всѣки е нашъ ближенъ и, като добри хора и християни още повече, трѣбва да се притичаме на помощъ всѣкога и на всѣкого, съ каквото можемъ.

Сега да видимъ, още какво може да се каже около притчата.

— Дали хората, които сж чули тая притча, а тя се е повтаряла вече презъ хиляди години, както сега и вие я научихте, сж взели поука тѣй да постѣпватъ?

— Ние, г. учителю, просякъ не връщаме отъ двора си, докато не му дадемъ нѣщо, обажда се една ученичка.

— И на насъ мама ни е казвала, че е грѣхота да се

обижда и връща нѣкой нещастень, когато само иска и моли, допълни другъ.

— Азъ пъкъ, г. учителю, много често съмъ слушалъ татко да казва на дошълъ просякъ: „Ела работи, ще ти платя! Недей проси!“! обади се трети.

— Наистина, деца, не е хубаво здравъ човѣкъ да проси и подлага ржка. Това е мързелъ. Правъ е билъ Борисовиятъ татко, ако наистина е билъ човѣкътъ здравъ

— Стига, деца!

— Чуйте какъ днесъ хората прилагатъ поуката отъ тая притча.

У насъ тая пролѣтъ стана землетресение, нали? Много села и цѣли градове пострадаха. Хората останаха безъ подслонъ, а нѣкои — подъ развалинитѣ. Много се писа и приказва тогава. Я си спомнете, кой помогна на тия нещастни наши братя и сестри!

— Отъ всѣкжде, та и отъ други държави, г. учителю.

— Да, отъ много държави ни изказаха съжаления и пратиha помощи хиляди и милиони лв. даже.

— Ами кои и какви бѣха, дето дойдоха тукъ съ лѣкари, болници, лѣкарства и милосердни?

— Азъ слушахъ, г. учителю, че били нѣкакъвъ червенъ кръстъ, безъ да мога да разбера, какъвъ е тоя кръстъ.

— Да, деца, въ всѣка държава, има основано по едно дружество, наречено „Червенъ кръстъ“, което събира пари, за да помага въ такива дни. Такова дружество има и у насъ. Въ него влизатъ само възрастни. Тия дружества пращатъ помощи, дето се яви нужда.

Нѣкжде гладъ настане, пожари голѣми станатъ, болести се явятъ — тѣ не се бавятъ и пращатъ свои хора съ пари на самитѣ мѣста.

Нареждатъ болници, прибиратъ болнитѣ и децата, отквиватъ трапезарии и хранятъ всички, останали деца на улицата. Даватъ имъ и дрехи. Нали виждате щцото и съ бѣжанцитѣ?

Такива дружества има и отъ деца, като васъ, и се казватъ „Младежки червенъ кръстъ“.

Тѣ си иматъ списание, въ което се пише за дружествата по цѣлия свѣтъ. Такова има и у насъ. Ето го.

— Я, я, я! И ние, г. учителю, да си направимъ такова дружество. Защо не си ни казалъ до сега?

— Чакахъ да му дойде реда, деца.

— Ето тука ще ви прочета и покажа картини, какъ въ единъ малъкъ и беденъ градъ у насъ — гр. Панагюрище — членовегъ отъ „Младежки червенъ кръстъ“ сж открили родиненъ домъ, въ който отиватъ бедни майки и подъ грижитѣ на лѣкарь и акушерка си раждатъ децата и оставатъ тамъ, докато оздравятъ.

— Ами отъ де сж взели толкова пари?

— Да, безъ пари не става. Въ началото сж започнали съ малко и после били подпомогнати отъ общината, постоянната комисия и министерството

— Често децата отъ другитъ страни изпращатъ на тукашнитъ членове хубави детски подаръци.

— Ами ние, какво можемъ да имъ пратимъ?

— Лесно е — все ще намѣримъ нѣщо.

— Ето виждате, деца, какъ хубаво е използвана поуката отъ притчата.

Друго нѣщо.

— Презъ войната имаше пленници — чужди войници у насъ. Това сж ви разправяли родителитъ ви. И колко пъкъ наши братя и бащи бѣха пленници другаде.

— Татко, г. учителю, седѣлъ 2 години въ Франция.

— Братъ ми пъкъ билъ въ Сърбия 27 месеци.

— И пакъ си дойдоха, нали!

— Да, деца, между държавитъ има съгласие, когато стане война, който падне въ пленъ, да се не убива, а да се гледа на него, като на братъ. Да го лѣкуватъ, ако е боленъ или раненъ, да го хранятъ и обличатъ, па макаръ, че го каратъ да работи.

— Чичо ми, г. учителю, билъ плененъ раненъ и го излѣкували въ една английска болница. Сега е здравъ.

— Татко пъкъ отпосле се билъ разболѣлъ и се върналъ по-късно, защото го държали, докато оздравѣе.

— Тѣй, тѣй деца. Виждате, какви хубави примѣри!

Виждате ли, какъ е използванъ примѣра на Исуса отъ притчата?

— Ние не усѣтихме, какъ измина часа. Другъ пътъ ще ви прочета нѣщо отъ „Младежки червенъ кръстъ“, па ще си и поговоримъ, кога и какъ да си основемъ и ние дружество.

Съгласни сте, нали?

— Да, да! Съгласни! Съгласни!

Излизамъ изъ учебната стая и слушамъ задъ гърба си, какъ оживѣно децата продължиха да говорятъ по изнесеното предъ тѣхъ.

Пан. Димитровъ — Варна.

И морето замръзна...

(Цѣлостно обучение въ III отдѣление).

Лютъ мразъ настѣпи. Страхотни виялици забѣснуваха. Земя, езеро и море — всичко се скова въ ледъ. Хора и животни се изпокриха. Училището се затвори...

Едва следъ първия тихъ день, огрънъ отъ ледената усмивка на февруарското слънце, моитѣ ученици пакъ се събраха въ учебната стая. Всички се радватъ. Всички бързатъ да сподѣлятъ впечатления и преживявания.

— Най-после можахме да се съберемъ всички, г-нѣ учителю! Тази година Малкъ Съчко не ни остави отъ кжщитѣ навънъ да излѣземъ. Отъ миналата година бѣше по-сърдитъ. Пакъ ще го сѣдимъ, но сега нѣма да му прощаваме. Всичко вкова въ ледъ: езерото, пристанището, даже и морето замръзна. . . . възклиставатъ нѣкои.

— Отъ голѣмия студъ всичко замръзна: чешми, цвѣтя, дървета, хора, птички, изброяватъ други.

— Моля, г-нѣ учителю! Тати казва, че студентѣ вълни си отидоха вече. Сега щѣла да дойде топла вълна откъмъ западъ, бърза да ни зарадва Здравко.

— За какви вълни говоришъ ти бе Здравко, прекъсна го духовития Митко. Морето замръзна, а въ пристанището има дебелъ ледъ още преди 15 дни. Презъ езерото минавали съ автомобилъ. Много патици и чайки измръха отъ студъ и гладъ, а ти разправяшъ за вълни! . . . Общъ смѣхъ гръмва въ отдѣлението. По лицата на всички се чете желание да видимъ замръзналото море.

Мара, пѣвицата на отдѣлението, запѣва:

Разлюти се дѣдо Мразъ,
че подрипна и завчасъ,
вредъ водата подледи,
дървесата заснѣжи.

— Не люти се дѣдо Мразъ,
не видишъ ли, че у насъ
буенъ огънь вече гори,
зло не можешъ ни стори.

Не люти се дѣдо Мразъ,
сѣжали се в'тоя часъ —
не видишъ ли, че навънъ
има хора безъ огънь.*)

Всички весело следъ Мара запѣватъ. . .

— Хубаво е времето, г-нѣ учителю! Нека да отидемъ да видимъ замръзналото море, обажда се Стефка, която първа се похвалва, че видѣла замръзналото пристанище още на 10 февруарий.

— Да идемъ, да идемъ, г-нѣ учителю! Съ свѣтнали очи настояватъ всички.

— Хемъ и часъ по родинознание имаме, добавя Гочо.

— Добре, деца, ще идемъ, но за да използваме излета до морския брѣгъ, ще трѣбва най-напредъ да се подготвимъ. Ето азъ ще ви запиша на черната дѣска, какво трѣбва да наблюдаваме:

1. До кжде е замръзнало морето?
2. Какъвъ е цвѣтътъ му?

*) Въ сборника «Вечеринки и утра» отъ Д. х. Георгиевъ.

3. Какъ изглежда хоризонта му ?

4. Каква е по вкусъ морската вода ?

5. Морскитѣ бани презъ зимата ?

6. Какъвъ е животътъ покрай морския бръгъ зимно време на рибаритѣ, рибитѣ, чайкитѣ, патицитѣ, водораслитѣ, рациитѣ, мидитѣ и др.

— Който внимателно наблюдава всичко това, ще може хубаво утре да разказва въ часа по родинознание, а въ часа по писане най-добре ще може да напише съчинение за нашето замръзнало море.

Съ нетърпение очакватъ да тръгнемъ. Буенъ, веселъ животъ кипи. Нетърпението да видятъ по-скоро замръзналото море кара нѣкой отъ палавцитѣ ми да нарушатъ добриятъ редъ, установенъ въ училището. Не ги спира и разкаляната алея на приморската градина. Тѣ се втурватъ къмъ морето, готови първи да „наблюдаватъ“.

Пристигахме всички на бръга. Предъ насъ е замръзналото море !. Всички се радватъ и се чудятъ на обширната ледена поляна. Любопитни граждани и гражданки, дошли да видятъ заледеното море, разправятъ на нѣкои отъ ученицитѣ за страшнитѣ бури въ Черно море, за годинитѣ, когато и други пжтъ е замръзвало морето. . .

Всичко това допринася твърде много, за да се обогатятъ детскитѣ представи. Даже и най-хубавата целъ, поставена предъ ученицитѣ въ момента, не може да ги накара всички, като единъ човѣкъ, да наблюдаватъ. Индивидуалността на всѣки ученикъ тукъ се най-добре проявява. Поставенитѣ отъ менъ задачи за наблюдение още отъ училище задоволително се разрешаватъ. Всички ученици бързатъ да ме обсипватъ съ отговоритѣ си за ледения хоризонтъ, за плаващитѣ ледени блокове, за умрѣлитѣ отъ студъ и гладъ патици, за рибаритѣ, за потъналото въ ледъ мостче край банитѣ, което изглежда приказно по своята красота, за цвѣта на морето и т. н.

На другия день всички разказватъ плавно, свързано, съ много подробности наблюдаваното.

— Деца, казвамъ, всички можахте да ми разкажете за замръзналото море, но искате ли да ви прочета, какво пишатъ учениитѣ хора отъ по-старо време за замръзването на нашето море ? — Искаме, искаме, г-нъ учителю !

Въ софийския вестникъ „Зора“ отъ 13 февруарий има дълга статия, въ която се разказва, кога и какъ е замръзвало Черно море. Азъ ще ви прочета по важнитѣ мѣста отъ нея :

— Историцитѣ отъ старо време записали, че въ 401 год. следъ Рождество Христово Черно-море замръзнало почти цѣло. Хората презъ тази година, които живѣли около Мрамор-

но море, кждето е топло, виждали презъ пролѣтъта да се движатъ голѣми ледени блокове въ продължение на 30 дни.

Извънредно голѣми и студени зими били презъ години-тъ : 418, 422, 660, 716, когато околноститѣ на Цариградъ били затрупани съ снѣгъ въ продължение на нѣколко месеца. Най-страшна зима имало презъ 762 год., за която единъ грѣцки владика тогава записалъ въ книгитѣ следното :

— Всичкитѣ води се прѣвърнаха въ ледъ и това засегна не само сладкитѣ води, но и солената морска вода, така че Черно-море се покри на около 100 мили съ ледъ, подобенъ на оня, съ който се покриватъ севернитѣ страни. Ледътъ обхвана Месемврия и Мидия, градове на нашето море, като проникна 30 лакти на дълбоко. Снѣгътъ бѣше толкова много, че покри леда съ единъ пластъ отъ около 20 лакти.

— Моля, г-нъ учителю, сегашната зима не е толкова лоша, нарушава тишината Цѣнко.

— Азъ, още като си отида, ще разправа на татко за миналитѣ зими, добавя Коста, който слуша съ внимание, като бърза да си записва и годинитѣ, презъ които е замръзвало нашето море. Прочетохъ цѣлата статия, като записахъ на таблата последователно годинитѣ : 401, 418, 422, 660, 716, 762, 800, 912, 927; 940, 943, 1028, 1234, 1620, 1755, 1816, 1823, 1949, 1905, 1923, презъ което е замръзвало морето.

Веднага следъ това решаваме задачи въ кръга на I и II-та хиляда съ изваждане и преминаване, а именно :

1) Морето е замръзнало презъ 401 год. следъ Рождество Христово, сжщо и презъ 943 год. Колко години сж се изминали отъ 401 год. до 943 год.?

2) Презъ 800 год. следъ Рождество Христово е замръзнало морето, но преди 38 год. отъ тая година е била най-голѣмата незапомнена зима. Презъ коя година е било това?

3) Колко години сж се изминали отъ най-голѣмата зима (762 год.) до 943 год. следъ Р. Христово?

4) Колко години сж се изминали отъ най-голѣмата зима (762 год.) до сегашната (1929 год.) и т. н.

Въ часа по писане излагатъ мислитѣ си не само устно, но и писмено, като използватъ плана, написанъ на черната дъска още преди да идемъ на морето. Прибавяме още 2 точки, а именно :

1) Кога замръзна морето ? Други години ?

2) Пжтуване съ параходи зимно време.

Ето нѣкои отъ по-хубавитѣ детски съчинения : *)

*) Правописътъ запазенъ.

Нашето море през зимата.

Морето замръзна на 10 февруарий 1929 год. Единъ день имахме случай да разгледаме Черно море. Ние отдалечъ забелязахме хоризонта, тамъ има голѣми блокове отъ ледъ. Цвѣта на морето е сиво-зеленикавъ цвѣтъ, а по на вътре е бѣлъ. Рибаритѣ не могатъ да си изкаратъ прехраната, защото рибитѣ сж подъ леда, а нѣкои отъ рибитѣ оставатъ на леда. Чайкитѣ и дивитѣ патици си търсятъ храна. Мидитѣ сж повечето изхвърлени на брѣга, рацитѣ и водораслитѣ сж подъ водата.

Банитѣ зимно време сж пусти и глухи. Хората не отиватъ да се лѣкуватъ. Паракоситѣ не пжтуватъ, защото има много опасности.

Георги Димовъ, у-къ отъ III отд.

Нашето море през зимата.

Морето замръзна тази година на 10 февруарий. Казватъ, че отъ много години не е замръзвало, преди 30, 100 и други години. Хората правѣха зимни снимки. Морето изглеждаше като поляна. Като се гледа отъ далече е много красиво. На хоризонта заболѣзахме луно бѣла ивица. Моряцитѣ разправятъ, че идвало течение отъ р. Дунавъ, затова има много ледъ. Морето на вътре имаше бѣлъ цвѣтъ, а по-насамъ сиво-зелень. Рибаритѣ зимно време прекарватъ много лошо. Не може да се лови риба.

Рибитѣ прекарватъ зимата на дъното на морето. Които оставатъ горе замръзватъ въ леда.

Чайкитѣ и други птици измиратъ отъ гладъ. Дивитѣ патици нѣматъ какво да ядатъ. Чакатъ да се стопли, че да си търсятъ храна. Мидитѣ се залепватъ за нѣкой камъкъ. Нѣкой отъ тѣхъ замръзватъ.

Рацитѣ отиватъ на дълбоко. Които не сж на дълбоко водата ги изхвърля на брѣга и тамъ замръзватъ.

Банитѣ зимно време сж пусти. Има пазачи да пазятъ да не чупи нѣкой дѣски.

Презъ морето зимно време е много опасно да се пжтува. Постоянно плуватъ ледени маси.

Коста Стойчевъ,
ученикъ отъ III отдѣленне.

Нашето море през зимата

Нашето море не замръзвало преди сто, двеста год. Тази година стана единъ случай да замръзне пристанището на 10 II. 1929 г. Първия день не бѣше много дебелъ леда, а другитѣ дни замръзна повече.

Зъмръзналото пристанище изглежда много гладко, като поляна. Хоризонта е много замръзнатъ защото се влива рѣката Дунава и тя е сладка. Сладката вода лесно замръзва.

Цвѣтътъ на замръзналото пристанище навътре е бѣлъ а по къмъ брѣга почва да става синь, зеленикавъ. Рибаритѣ презъ зимно време не могатъ да ловятъ риби, нѣкой отъ рибаритѣ оставатъ гладни.

Които риби останатъ надъ водата тѣ замръзватъ, а които сж навътре тѣ оставатъ живи. Отъ чайкитѣ нѣкой измиратъ отъ студъ а другитѣ който могатъ да си търсятъ храна, така си оставатъ.

Мидитѣ не се намиратъ навсякъде и въ всѣка вода. Сжщо и рацитѣ не могатъ да живѣятъ на всѣкжде, най-много се намиратъ къмъ Гебежде.

Въ Черно-море има много водорасли тѣ живѣятъ само въ солена вода, въ зимно време исъхватъ, има различни, панделковидни и др.

Банитѣ зимно време сж пусти никой не отива да се лекуватъ защото пѣсѣка е мокъръ и много студено. По морето никой не патува, някои параходи накрая иматъ ножове да разбива леда, никой параходи не се решаватъ да пжтуватъ.

Коста Димитровъ, уч. отъ III отд.

Нашето море презъ зимата.

Морето замръзна на 10 II. Това се случвало редко преди 200—300 година. Когато замръзна морето бѣше като бѣла поляна и стоеше много хубава отъ далечъ.

Хоризонта бѣше бѣлъ и стоеше много красивъ. На хоризонта имаше бѣли ледени планини. Ние видехме мосчето то имаше дебелъ ледъ. Резервоара за топлиите бани е замръзналъ. Имаше хора да се фотографирватъ. И ние се фотографирахме.

На змръзналото море цвѣта беше сино-зеленикавъ, а нѣкаде има голѣми блокове ледъ. Имаше малко вълнения подъ леда, и изхвърлеше малки парчета ледъ.

Рибаритѣ не могатъ да ловятъ риба. Защото е замръзнало морето. Тѣ не могатъ да си прехранватъ семействато си. Рибарите не излизатъ вънка защото е замръзнало морето. Рибите сж въ дъното на морето. Които не сж успели сж умрели. Повечето чайки умреха отъ гладъ и студъ. А някои се скриха въ комини. И повечето врабчета измреха отъ гладъ. Мидитѣ се прелепѣтъ на морски камъни. Нѣкои отъ които не сж можели да успеятъ сж измрели на брѣга. Ние когато отидохме на морето видехме рацитѣ измрѣли. Повечето раци бѣха изхвърлени на брѣга. И ние видѣхме раци. Нѣкои бѣха въ водата замръзнали.

Като отидохме на морето банитѣ бѣха много пусти и глухи не се чуваше никакъвъ шумъ. Пясака беше мокъръ тукъ таме, покрай брѣга имаше заледенъ снѣгъ.

Презъ зимата е много опасно да пжтувашъ. Защото е замръзнало морето и пристанището. Имаше параходи да си

отварят пжть няколко часа. И ние като отидохме на морето видѣхме параходъ „Осъмъ“ да се бори съ леда, като не може да си пробие пжть той се върна назадъ.

Стефанка Ст. Данискова,
ученичка отъ IIIa отд.

Въ часа по *четене* използваме четивото „Зимѣ“ въ село отъ читанката на Ел. Пелинъ, стр. 32, но да го разказватъ въ другъ видъ: „Зимѣ въ града“. Тукъ ученицитѣ се надпреварватъ да прибавятъ все по-интересни случаи изъ живота въ града презъ зимата.

Въ часа по *рисуване* рисуваме зъмръзналото море. Предварително разглеждаме други рисунки — зимни пейзажи и фотографически снимки на замръзналото море. Следъ това всички работятъ въ надпревара.

И тъй темата „Морето замръзна“ стана центъръ на обучението презъ нѣколко часа, които минаха неусѣтно и съ голѣмъ интересъ.

Ат. Чешмеджиевъ — Пловдивъ.

Седмица на минзухарчето.

(Наблюдение, рисуване, мозаично рисуване, моделиране, пѣнне и цѣтларство въ II отд.)

На полето.

Топло е. Слънцето изпраща привети на малкитѣ чорлавци, които вихрено играятъ изъ училищния дворъ. Умората отъ играта е зачервила бузитѣ имъ и се чувствуватъ доволни, весели, щастливи. . . Природата се събужда отъ зимния си сънъ. Слънцето гали засъхналата тревица, която скоро ще позелѣе. . .

Децата ми безъ покана ме заобиколиха и заискаха да отидемъ на гости на минзухарчето, което вече било показало златната си главичка на поляната. Съгласихъ се. Бързи, като сърнички, полетѣха къмъ единствената останала неразработена поляна край селото и въ мигъ се пръснаха като пилци по нея. Колко радостъ, пѣсни, тичане, викове. . . Нѣмахъ сили да ги спра. Това бѣше стихия неудържима, пуснати на свобода птички, които въ пориви на радостта се samozабравиха. Унесенъ въ мисли за децата, които малко познаваме, за книжното учение между четиритѣ стени на неприветливото училищно здание, за отстранението отъ хубавата природа, за забравения заветъ на Русо, . . бѣхъ стреснатъ отъ веселитѣ провиквания

на на децата: „Минзухарчета, минзухарчета. . . учителю, минзухарчета!“. . .

Вълната отъ деца се прелѣ къмъ мѣстото, отдѣто се чуха гласоветѣ. Всѣко дете бързаше да си откъсне, да си изкопае, да се закиче съ хубавото златно цвѣтенце, скъпо гостенче въ ранна пролѣтъ. Борба, викове, спорове, кой по напредъ видѣлъ минзухарчето, кой изпреварилъ и го откъсналъ. . . . А поляната бѣше пълна. Минзухарчета имаше за всички деца, и тѣ скоро си набраха, закичиха се и доволни съ букетчета въ ржка ме заобиколиха.

— Учителю, моитѣ сж съ коренчета, съ главички, ще си ги посѣя. . . Ето едно голѣмо минзухарче, учителю, вижъ какъ се е разцѣфтѣло. . . има шестъ жълти листца на цвѣтчето си. . . и другитѣ иматъ по шестъ. . .

Моментата бѣше удобенъ за наблюдение, което стана не-принудено и при засилващъ се интересъ у децата.

Разгледахме гулийкитѣ и коренчетата на минзухарчето, стѣбълцето, листата и цвѣтчето. Всѣко дете имаше въ ржцетѣ си минзурчета, които при беседата подробно разглеждаше. За по пълно схващане отдѣлиха и анализираха отдѣлнитѣ части на минзухарчето, което бѣше подробно разгледано и изучено.

Наблюдението завърши съ гатанката;

„По поляни свѣщи горятъ :

вѣтъръ вѣе — не ги гаси ;

слънце грѣе — не топи ги.

— Знаемъ, какво е, знаемъ. . . минзухарчета, минзухарчета! . . Ето ги, вижте по поляната, като малки свѣщици. . .

Това бѣше хубавъ часъ, не изгубенъ часъ. . . Доволни, снабдени съ хубави, ясни и пълни представи за минзухарчето децата весели и съ пѣсни, укичени съ минзухари, се върнаха въ училището.

Часъ по рисуване.

Децата носятъ минзухарчета. Припомва се съ кжса беседа, чрезъ повторно наблюдение, за формата на частитѣ на минзухарчето. (Коренчетата, стѣблото, листата и цвѣта) и за боитѣ, които ще се употрѣбятъ при рисуването на всѣка частъ. Всѣко дете има предъ себе си минзухарче. Децата разказватъ, какъ ще нарисуватъ минзухарчето, като посочватъ боитѣ, които ще употрѣбятъ при различнитѣ части.

Всѣко дете рисува свободно на блокчето си. Дето има нужда напжтвамъ и поправямъ, а при нужда правя и обща поправка. Които завършатъ, могатъ да нарисуватъ минзухарчето въ друго положение.

Изложба, сравнение, критика. . . .

Часъ по моделиране.

Разглеждатъ се пакъ частитѣ на минзухарчето. Припомва

се начинът на рисуването. Беседата обхваща : голѣмината на всѣка частъ, дебелината, широчината имъ, като ги измѣрваме и сравняваме.

Следъ това беседваме, какъ ще си направятъ минзухарчета отъ пластелинъ, като се даватъ нужните упътвания за работата.

Моделира се гулийката, стебълцето, листцата, които се съединяватъ съ стебълцето и най-последно цвѣтчето отъ шестъ листца. Добре е цѣлото минзухарче да се постави на подложка отъ пластелинъ. Изработката да е тънка и да се обръща внимание на съотношението на голѣмината на частитѣ.

Часъ по мозаично рисуване.

Припомваме си, какъ сме нарисували и моделирали минзухарчето. Повторна беседа за частитѣ му : голѣмина, разположение едни спрямо други, дължина и дебелина на стебълцето, голѣмина и ширина на луковицата, голѣмина на външните листца и листата на стеблото. Измѣрване и сравнение.

Уяснява се на децата боята на хартиитѣ, отъ които ще изрѣжатъ отдѣлните части на минзухарчето и къде и какъ ще се групиратъ при залепването въ тетрадката.

На всѣко дете сж дадени ножици, цвѣтни хартии, лепило (кола) и тетрадка за лепене на изрѣзкитѣ. Работата се извършва самостоятелно и безъ употреба на моливъ.

Часъ по цвѣтарство.

Децата иматъ минзухарчета, които се анализиратъ по съставнитѣ части и пакъ се разглеждатъ. Изрѣзватъ се отъ съответните цвѣтове крепова хартия частитѣ и се сглобяватъ по сжщия редъ, като имаме предвидъ естественитѣ цвѣта безъ гулийкитѣ.

За начина на работата използвахъ статията на учителката М. Планинска. (вж. „Педагогическа практика“, кн. III, год. IV — 1924).

Часъ по пѣние.

Следъ предварителна беседа за минзухарчето, спогуването съ зимата и предвестницитѣ на пролѣтътъ, кокичето и минзухарчето, прочитаемъ текста на пѣсничката „Следъ зимата“ — написана на дъската. Обясняваме картинкитѣ, които илюстрира авторътъ и, следъ създаденото настроение, изпѣвамъ два пжти мелодията :

Ето ги полята

пакъ сж се засмѣли !

Бликать изъ земята

трѣвици зелени.

Жълто минзухарче

пакъ се съживило,

бѣлото кокиче

пжпчица развило.

Следъ туй я изсвирвамъ, пѣя и свиря едновременно. Децата пѣятъ тихичко съ мене и скоро усвояватъ мелодията.

Така завърши седмицата на минзухарчето, което ще донесе слънце и хубава пролѣтъ въ училището.

По сѣщия начинъ уреждамъ седмица и на кокичето, щъркела, гущера, ластовицата, джбѣтъ, славейчето и т. н.

Ив. Петковъ — Ломъ.

Гарванъ и лисица.

(Съчинение по картинка въ I кл.)

I.

— До сега какви съчинения сме писали? — Писахме „Лѣтна ученическа колония въ с. Заножене“, „Нашата прогимназия“ (описание) и „Вълчо и кума лиса“ (разказъ по прочетено четиво). Този часъ пъкъ ще си напишемъ друго съчинение. Отворете си учебниците по граматика при картинката „Гарванъ и лисица“! Всѣки отъ васъ да я разгледа добре!..

Какво се вижда на тази картинка?

— Дърво и на едно клонче кацнала птица. — Каква е тая птица?

— Възможно да е гарванъ. — Забелязвате ли, дали държи нѣщо въ човката си? — Да, държи нѣщо, може да е бучка сиренце. — Какво се вижда близу до дървото? — Една лисица. — Какво прави тя? — Дигнала е глава и гледа къмъ гарвана. — Защо гледа нагоре? — Защото е забележила, че гарванътъ държи сиренце. — Какво намислила лисицата по това време? — Да му вземе съ хитростъ сиренцето. — И затова какво казала на гарвана? — Почнала да го хвали. — Наприѣръ, какъ го е похвалила? — Че той е хубавъ, че хубаво пѣе, че се познача съ родителитъ и пр.

— Кажете ми тия хвалби въ прѣка речъ — точно така, както предполагаме, че лисицата ги е казала на гарвана! — „Ехъ, гарване, колко си хубавъ! Па какъвъ хубавъ гласъ имашъ! Я ми попѣй малко!“ — Дали се обадишь гарванътъ? — Да. — Защо? — Защото всѣки обича да го хвалятъ. — Но той, какъ предполагате, че се е обадишь? — Гж, гж, — рекълъ гарванътъ съ затворени уста, за да не изпусне сиренцето. — Какво направила лисицата по-нататъкъ? — Тя продължила да го хвали. — Какъ го е похвалила този пжтъ? Кажете ми съ прѣка речъ! — Тя казала: „По-високо и по-ясно ми попѣй! Азъ зная, че ти пѣешъ по-хубаво и отъ слаея.“ — На тѣзи хвалби гарванътъ какъ отговорилъ? Кажете ми съ прѣка речъ! — Гарванътъ се обадишь: „Га, га-а!“ — като си отворилъ устата и сиренето паднало на земята. — Какво направила лисицата? — Тя взела сиренето. — Само това ли? — Не тя и подиграла гарвана. — Какъ го е подиграла? Кажете ми съ прѣка речъ! — Като си отивала лисицата, се обър-

нала къмъ гарвана и му казала ; „Колко си глупавъ, приятелю мой!“

— Да си спомнимъ реда, при който наблюдавахме картинката!... Да излѣзе Свобода да запише главнитѣ точки, по които да се водимъ при съчиняването :

1. Гарванъ, кацналъ на дървото и въ устата си държи сиренце.

2. Лисицата стои до дървото и иска да вземе сиренцето.

3. Тя хвали гарвана.

4. Гарванътъ се зарадвалъ и изпусналъ сиренцето.

5. Лисицата подиграла гарвана.

— Какъ нарекохме четивата, въ които се води разговоръ между животни или птици, за да се изтъкне нѣщо характерно за хората. — Басни именуваме такива четива. — Така, нашето съчинение, ще бѣде сѣщо басня. — Какво ли се изтъква характерно въ нашата басня? — Осмиватъ се хората, които много се подаватъ на хвалби. — Това между другото — него нѣма да пишемъ въ съчинението си : то ще се подразбира.

— Съ какви изречения съмъ ви казалъ да си служите най-често? Съ кратки -- Какъ ще напишете прѣката речъ въ съчиненията си? — На новъ редъ и ще започва съ чертичка, защото се води разговоръ. — Така, това учихме по граматика. Пишете!

Гарванъ и лисица.

На върбово клонче кацналъ гарванъ съ мазно сиренце въ уста. Съгледала го кума лиса и въ мигъ намислила, що да стори.

— Ехъ, гарване, гарване, много съмъ чувалъ да те хвалятъ за пѣснитѣ ти. Моля ти се попѣй, ми малко.

— Гж-гж! рекълъ гарванътъ безъ да отвори устата си. Попѣй, попѣй ми, гарване, азъ зная че ти надминавашъ и славея.

— Га-а, га-а, рекълъ гарванътъ, и сиренето хопъ въ устата на кума лиса.

— Ехъ, гарване и ти си единъ отъ безумнитѣ на свѣта.

— Хубаво ли е съчинението на Петра?

— Хубаво, — Защо? — Защото отговаря на заглавието и защото е спазилъ планътъ. — Така, но я да видимъ правилно ли е написано! Дай на менъ тетрадката, азъ ще чета и ще беседваме върху грѣшкитѣ! — Добре ли е написано първото изречение? Обърнете внимание на реда на думитѣ и за колко нѣща се говори въ него! — Тукъ може да се напишатъ две изречения, отдѣлени съ точка.

— А редътъ на думитѣ трѣбва да бѣде: подлогътъ, па после сказуемото.

— И то е дълго и неправилно изказано! — Я раздѣлете

изречението на две изречения. като ги постройте споредъ редътъ, както съмъ ви казалъ!... Върно ли е написана прѣката речъ? Слушайте!

— Не се разбира добре, чии думи сж тѣзи.—А какъ трѣбва да бжде?

— Лисицата (тя) почнала да го хвали...—Изречението „Моя ти се, попѣй ми малко“ правилно ли е написано? — То е заповѣдно и трѣбва да се постави накрая удивителенъ знакъ, а не точка; попѣй трѣбва да се напише съ ъ. — Следъ това идатъ думитѣ нагарвана; тѣ добре сж написани на новъ редъ. Но я вижте следващитѣ думи на лисицата — тѣ сж написани на сѣщия редъ. Така ли трѣбва? — Не, тукъ трѣбва да се напишатъ думитѣ на лисицата на новъ редъ, за да се разбира, че тя ги е казала. — Въ последното изречение сжщо не е ясно, кой го казва. Какъ може да се поясни: „казала лисицата и си трѣгнала?“

— Часътъ се свърши. Други день ще продължимъ поправката. Които не сж довършили съчиненията, да ги довършатъ въ къщи, а който иска може да си го съчини наново...

Вторъ часъ по писане— обща поправка на съчинението.

— Чети, Найдене, съчинението си!

Гарванъ и лисица

Единъ гарванъ кацналъ на едно дърво. Въ устата си държалъ парче сирене. По това време минала покрай дървото една лисица и съгледала гарвана и почнала да му казва:

— Ехъ, че си хубавъ гарване! А пъкъ какъвъ хубавъ гласъ имашъ! Я ми попѣй малко! И гарванътъ започналъ:

— Гж, гж! По-хубаво попѣй! Азъ зная твоитѣ родители, и тѣ сж добри пѣснопойци. Но ти ги надминавашъ.

— Га! га-а! рекълъ гарванътъ, и сиренето паднало на земята.

— Ехъ, че си глупавъ, приятелю мой!—казала лисицата и си отишла.

— Хубаво ли е това съчинение?

— Хубаво е. — Да, но ние ей сега ще го направимъ още по-хубаво. Нека го вземемъ за примѣръ при общата поправка. Сега ще го поправяме. Найдень ще го записва така поправено на черната дъска, а всѣки отъ васъ — въ тетрадката си. Найдене, дай ми тетратката си и излѣзъ на черната дъска! Слушайте, ще чета изречение по изречение . . . Правилно ли е първото изречение? — Правилно е.

— Пиши, Найдене! . . . Пишете всички! . . . Второто изречение?

— Сжщо е правилно. — Добре, но я да видимъ, не може ли да се поукраси съ нѣкоя по-хубава дума? Вижте въ тетрадитѣ си, кой какъ се е изразилъ. — Азъ съмъ го написала така, чете Дафинка: „Въ човката си държалъ мазна

бучка сиренце“. — По-хубаво ли е това изречение? — По-хубаво е. — Да го запишемъ*) . . .

— Слушайте третото изречение!

— Не е добре изказано. — Защо?

— Защото е дълго. — Само това ли?

— Повтаря се неправилно съюза „и“. — Ами за колко нѣща се говори въ него? За три. — То може да се раздѣли и на три изречения. Я прегледайте въ тетрадките си да видите, кой, какъ е изказалъ тия мисли! — Азъ ги изказахъ така, чете Олга: „По това време покрай дървото минала хитрата лисица. Тя забелязала гарвана и намислила съ хитростъ да му вземе сиренцето. За това почнала да го хвали . . .“ — Да, ти хубаво си записала тия мисли. Да ги запишемъ на черната дъска! . . .

— Чета по-нататъкъ! . . . Хубаво ли е похвалила лисицата гарвана?

— Хубаво и правилно сж написани изреченията . . . Слушайте думитѣ на гарвана! — Тѣ трѣбва да се напишатъ на новъ редъ. — Чети, Пенчо, да видя, какъ трѣбва да се напишатъ тия думи! — „Гж! гж! — рекълъ гарванътъ, безъ да си отвори устата! — Така . . . Слушайте втората хвалба на лисицата! — Трѣбва да се напише сжщо на новъ редъ. — Но азъ ще кажа, че не сж подредени хубаво тия изречения. Я да видя, не е ли ги наредилъ нѣкой по-хубаво? — Азъ съмъ писала така, чете Иванка: „По-силно и по-хубаво ми попѣй! — рекла лисицата — азъ знаа, че ти пѣешъ по-сладко и отъ славея!“ — Така е добре . . . Слушайте сега пъкъ гарванътъ какъ се обадилъ! — Изпуснати сж думитѣ: „като си отворилъ устата.“ — Да запишемъ изречението, като ги прибавимъ! . . . Чета последнитѣ изречения! Добре ли сж изказани? — Добре, но не се казва, че лисицата взела сиренето. — Да прибавимъ и това, да го изкажемъ сега! . . . — Прочети, Найдене, цѣлото съчинение, а вие гледайте и провѣрвайте въ тетрадките си!

Гарванъ и лисица.

Единъ гарванъ кацналъ на едно дърво. Въ човката си държалъ мазна бучка сиренце. По това време покрай дървото минала хитра лисица. Тя забелязала гарвана и намислила съ хитростъ да му вземе сиренцето. За това почнала да го хвали:

— Ехъ, че си хубавъ, гарване! А пъкъ какъвъ хубавъ гласъ имашъ! Я ми попѣй малко!

— Гж! гж! — рекълъ гарванътъ, безъ да си отвори устата.

*) За краткостъ по нататъкъ въ лекцията ще се подразбира, че следъ беседата върху всѣко изречение отъ съчинението, ученика го написва на таблата, а всѣки ученикъ следъ това — въ тетрадата с

— По-силно — хубаво ми попѣй! рекла лисицата, — азъ зная, че ти пѣнешъ по-сладко и отъ славея!

— Га! га-а! — рекълъ гарванътъ, като си отворилъ уста-та, и сиренцето паднало на земята.

— Ехъ, че си глупавъ, приятелю мой! — казала лисицата, като взела сиренцето, и си отишла.

— Всѣки отъ васъ въ кѣщи споредъ това съчинение да намѣри грѣшкитѣ въ своето и да ги поправи!

Къмъ зимата.

Умѣрено

В. Мянковъ

2) Не щеме твоитѣ
снѣжни прѣспи,
искаме слънце,
радостъ и пѣсни.

3) Искане птички,
тревѣ зелени
искаме всички
да сме засмѣни

4) Бѣгай, иди си,
зимо студена,
искаме ние
пролѣтъ засмѣна!

Пролѣтъ иде.

(Кр. Я Чолаковъ)

Тържествено.

Н. Аргировъ.

тѣ сърдця зи-ма-та си вечъ с-ти-де Винатъ малки-

тѣ де-ца Мин-зу-харъ изъ

Минзу-харѣтъ желтъ рад-ни-ча

по-ля до-ли-ни не сж ве-че

изъ пс-ла и дс-ли-ни.

и да-ле-че сълчс-ви-тѣ топли дни Пролѣтъ иде,

пролѣтъ и де Тупатъ на-ши- тѣ сърдца Ей и щърке-

лѣтъ си и- де, Викатъ мал-ки- тѣ- де- ца.

Пролѣтъ.

Бързо

В. Мянковъ

mf Красна пролѣтъ на бли- жа-ва тра, ла

ла, ла, ла, ла, ла. Всичко живо се раз-

ша-ва тра, ла, ла, ла, ла, ла.

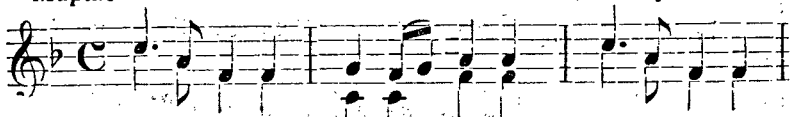
2. Младъ овчаръ
по баири
пакъ ще сладко
да засвири. | 3. Вредъ тревца
ще поникне,
цвѣтъ и радостъ
пакъ ще бликне. | 4. Пакъ ще дойдатъ
със пѣснички
наш'тѣ мили
ластовички. |
|--|--|--|

**

Ковачи.

Маршъ

Ал. Кръстевъ.

С' гежки чу-ко- ве в'рж-ка-та сил но би-емъ

же-лѣ- за-та. Де- немъ, нощемъ, безъ да спремъ,

Ний коvemъ, ко vemъ, коvemъ. Е- то плад- не

на-бли-жа-ва, за по-чив ка знакъ се да ва, а пѣкъ

ни- е бзъ да спремъ, все коvemъ, коvemъ, коvemъ.

Скри се слънце задъ балкани,
вечъ за сънь се всѣки кани,
само ние безъ да спремъ,
все коvemъ, коvemъ, коvemъ.*)

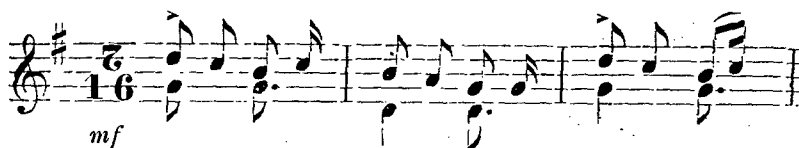
Ст. Дриновъ.

*) Следъ тоя куплетъ се повтаря първиятъ.

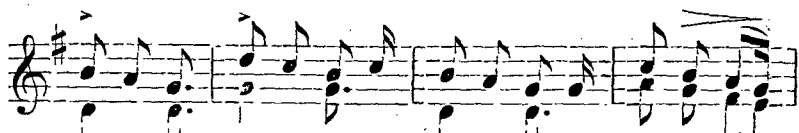
На работа

Като рженица

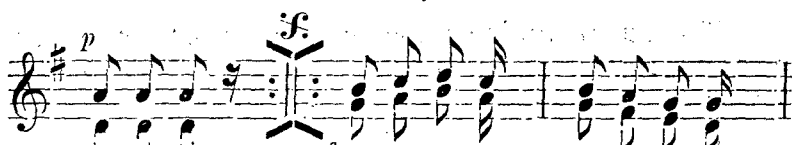
Н. Аргировъ

По-глед-не-те вънъ отъ се ло и на длъжъ
По-глед-не-те на длъжъ

и на ширъ, какъ се ля-ца с'потъ на че-ло трудя-тъ се
и ширъ какъ се ля... ци...

тъ безъ спиръ, Ни-кой в'село не по-чи-ва

о-ще отъ зо-ри (той не спи); кой на ло-зе,

кой на ни-ва, бър-за, бър за да върви.

Какъ сж всички тамъ че-сти ти, посрѣдъ пол-
Какъ сж всич-ки тамъ че

ския-я ширъ, какъ те-катъ имъ слад-ко дни-тъ
сти-ти. какъ те-катъ имъ...
в'трудъ лю-бовъ и въвъ миръ.

К. Величковъ.

ИЗЪ УЧИЛИЩЕТО И ЖИВОТА.

Подготовка на момичетата въ Англия за селски животъ. М-ството на земедѣлието въ Англия, заедно съ министерството на народната просвѣта, назначило обща комисия, да проучи въпроса за педагогическитѣ нужди на селската жена. Споредъ съобщенията на комисията, въ Англия и Уелсъ около 100,000 жени сж заинтересовани въ земедѣлието, а повече отъ единъ милионъ жени изказватъ желание да работятъ като земедѣлци. Досегашното практическо обучение на момичетата отъ 14 до 16 годишна възраст е недостатъчно. Повече отъ момичетата, свършили селско основно училище, презъ първата година оставатъ безъ точно опредѣлено занятие. Много отъ момичетата отиватъ въ градоветъ на работа, за която нѣматъ нито най-малка подготовка, нито пъкъ това правятъ по желание. Привлича ги само по-голѣмото възнаграждение въ градоветъ. Най-новитѣ земедѣлски предприятия въ Англия и даването избирателни права на женитѣ имъ създаватъ по-голѣма възможность да заематъ повече мѣста, но отъ тѣхъ се изисква по-голѣма подготовка. За тая цель сж създадени подвижни курсове, следъ свършването на които момичетата могатъ да постъпватъ направо въ специални земедѣлски училища. Въ селскитѣ основни училища нѣма специално земедѣлско образование, но се препоръчва по добро изучаване на домакинство и ръчна работа. Особено добре се посрещатъ тѣй нареченитѣ селски централни училища, за които се обръща внимание на учителството да ги не „пограждани“, тѣй като въ тѣхъ има предмети, които се учатъ съ огледъ

на селския животъ. Така, при селскитѣ срѣдни училища се обръща голѣмо внимание и на практическия животъ на жената въ село. Тия училища ще се раздѣлятъ на два клона: наученъ и практически, като и отъ двата клона ще се получаватъ зрѣлостни свидѣтелства, които ще даватъ на свършилитѣ стопански права. Ученичкитѣ ще иматъ възможность свободно да избиратъ предметитѣ отъ едина или другия клонъ, споредъ своитѣ индивидуални нужди.

(Times Educ. Supplement)

Екскурзии, вмѣсто награда за най-силнитѣ ученици Въ Италия се разширява обичая, на най-силнитѣ ученици да се урежда безплатно пътуване. Въ Милано за ученицитѣ отъ последния класъ на основното училище преди 2 години била уредена екскурзия до Римъ. Миналата година отъ 10 до 14 априлъ била уредена такава до Венеция, Триестъ и Горица. Освенъ природнитѣ хубости, ученицитѣ имали възможность да разглеждатъ и мѣстноститѣ, станали известни въ общата война. Въ тази екскурзия участвували 300 ученика и ученички, избрани отъ главнитѣ учители въ Милано.

(Diritti della Scuola, 357).

Иенски планъ. При университета въ Иена — огнище нѣкога на Хербартианската педагогика — е открито ново опитно училище. То се посещава отъ 250 деца отъ двата пола, подобрани изъ всички обществени съсловия. Децата сж раздѣлени на 7—8 групи. Въ всѣка група тѣ сж отъ различна възраст и съ нееднакви способности. Иматъ и свое отдѣление (по това групировката имъ се отличава отъ групировката при Далтонския планъ). Заедно се обучаватъ по гимнастика и заедно използватъ лабораториитѣ. Въ групитѣ не се работи еднакво. Образувани сж малки групички отъ по 2—6 деца, свързвани съ приятелство или интересъ къмъ нѣкои предмети или нѣкоя работа. Всѣко новодошло дете получава свой „настойникъ“, който го запознава съ работата. Както презъ единъ день, тъй сжщо презъ седмицата и годината, занятията се раздѣлятъ на три дѣла. Напр., въ понедѣлникъ ученицитѣ учатъ изкуство, музика и рѣчна работа; въ другитѣ дни — други предмети. Презъ зимата занятията не приличатъ на лѣтнитѣ, тъй като интересътъ у децата не е единъ и сжщъ презъ май и декемврий. Гледа се, изобщо, да има известно съотношение между живота на децата и външната природа.

Грижи за сакати деца въ Дания. Начало поставилъ Хайсъ Кнудсенъ въ 1871 г., като отворилъ првъ институтъ въ Копенхагенъ. Презъ првитѣ 25 години презъ института преминали 5800 сакати деца. Задачатъ на тоя инсти-

тутъ не е само да помогне физически на децата, но да ги и подготви за живота — да създаде отъ тѣхъ граждани, като всички останали, които да не сж тежестъ на обществото. Споредъ данската метода, сж отворени институти и въ другитъ северни държави, та и въ Германия. Копенхагенският институтъ има две отдѣления: лечебна клиника и интернатъ. При клиниката е уредена ортопедическа работилница и отдѣление за гости — единъ видъ пансионъ, въ който живѣятъ временно сакати деца, докато имъ се изработятъ уреди. Освенъ това, къмъ клиниката има и морски санаториумъ Børgely въ Кокедалъ, 20 клм. далечъ отъ Копенхагенъ. Тамъ институтътъ изпраща презъ лѣтната ваканция детски колонии. Въ интернатътъ е уредено училище съ 6 отдѣления и едно подготвително отдѣление. То се посещава и отъ деца, които идватъ отъ града. При училището има работилници за шивачество, обушарство, правене четки, подвързия на книги, картонажъ и дърводѣлство. Тамъ момчетата се учатъ 4½ години, а момичетата 2½ — 3 години. Момичетата учатъ 1 — 2 години и домакинство. За децата, които работятъ като чираци, е наредено допълнително вечерно училище, а сжщо и специално техническо училище. Институтътъ се ползува съ добро име въ цѣла Дания. Презъ 1926/27 година въ него е имало 1241 деца. И до сега тоя институтъ е частно предприятие, но ежегодно получава държавна помощ. Възпиталницитъ плащатъ известна сума за издръжката си.

(Pedagogické Rozhledy).

КНИГОПИСЪ и РЕЦЕНЗИИ.

Веселинка. Сборникъ отъ 40 детски пѣсни на 1, 2 и 3 гласа. *Музика отъ Величко Мянковъ, учителъ по пѣние въ гара Пазликеви. Цена 20 лева.*

Ето една огърлица отъ пѣсни бисерчета, брани и низани отъ учителъ, който изкрено обича децата. Г-нъ Величко Мянковъ е познатъ въ родния си градъ и въ мѣстата, където е учителствувалъ, като организаторъ и вещъ ръководителъ на детски музикални китки. И сега, когато почти при всѣко училище се образуваха такива, сборникътъ „Веселинка“ иде да попълни една належаща нужда. Учителътъ трѣбва да подбере пѣсни, близки до детската душа. Това именно е сторилъ г. Мянковъ. Той е подбралъ най-хубавитъ стихотворения отъ нашитъ поети и съ най-разнообразно съдържание. Учителътъ тукъ не се движи въ опредѣлени рамки, както въ много ръководства, а на него е представенъ голѣмъ изборъ. Тукъ има пѣсни за ученици отъ I отдѣление до III класъ, и ако въ учи-

лице се работи по новия методъ на преподаване пѣние, който е и за препоръчване, такива сборници сж необходими, както на учителитѣ, така и на ученицитѣ. Освенъ това изданието е илюстрирано, на хубава книга, а печатъ и клишетата сж грижливо подбрани и наредени.

Ето що говори въ предговора на сборника нашиятъ бележитъ педагогъ-музикантъ г-нъ Борисъ Тричковъ.

„Естественостъ, непосредственостъ и обичъ къмъ децата лъхатъ отъ пѣснитѣ на Величко Мянковъ и това ме радва. Радва ме и другъ обстоятелство, което не искамъ да пропусна. Г-нъ Мянковъ работи въ село: значи не твори съ готова „музикалностъ“, а отива да я създаде. А колко малко сж у насъ тѣзи, които си поставятъ тази благородна задача! Препоръчвамъ на учителството сборника „Веселинка“, самия авторъ и работата му като примѣръ“.

На младия композиторъ пожелавамъ успѣхъ и за напредъ въ работата му. П. А. Бумовъ

Сп. „Училищень бюджетъ и администрация“, редактирано отъ редак. комитетъ, издание на Д. Провадалиевъ & Тодоровъ, София, ул. Алабинска, 40. Годишенъ абонаментъ 120 лева.

Отъ септемврий, началото на тази учебна година, списанието почна своята четвърта година. Не познавамъ друго списание у насъ, което тъй тихо и скромно, но сериозно и задълбочено да изпълнява своя дългъ, своята културно-обществена роль. Тоза е единственото списание, което отъ три години насамъ чертае пътъ въ външната, въ финансово-административната страна на нашия училищень животъ. А тази страна е толкова важна, колкото и вътрешната учебно-възпитателната. Безъ добре уредено и правилно обзаведено училище, нѣма трайни и ценни резултати. Три години! Кжсъ периодъ, нали? Но презъ този периодъ на време колко работа свърши списанието, колко неяснени финансови, бюджетни, счетоводни и административно-училищни въпроси добиха чрезъ него своето освѣтление.

Списанието, както обикновено се казва, не се яви безъ време. То се яви тъкмо тогава, когато имаше отъ него най-голъма нужда. Яви се по времето, когато училищното настоятелство се оформяваше като отдѣленъ, независимъ институтъ; тогава, когато учил. каса се отдѣли отъ общинската и се предаде на членъ отъ това последното Хората, които поеха училищната каса бѣха малограмотни, и не само неориентирани въ дължността, която поеха, но тѣ не познаваха дори и азбуката отъ това, що се нарича бюджетъ, счетоводство и отчетностъ. И отъ първия месецъ на своето появяване и до днесъ, списанието е като букваръ и като истински наставникъ, рж-

ководителъ и упжтвачъ на тия хора училищни касиери. Колко отъ тѣхъ то е извело отъ заблуждения, други предпазило отъ груби грѣшки и спасило отъ начети. То прѣска лжи не само съ своитѣ колони, но и отдѣлно по частенъ редъ. Неговата редакция е отзивчива и готова винаги да напжтва, освѣтлява и предпазва. Но не е само това. Списанието презъ този тригодишенъ кжсъ периодъ създаде и единомислие и единоедѣйствие по много и много училищно-административни въпроси. Тѣй, се хвърли ярка свѣтлина върху правата и длъжноститѣ на учителскитѣ съвети, главния учителъ и директора; обясниха се въпроситѣ: за задължителното учение, дисциплинарната отговорностъ на учителитѣ, училищната хигиена, управлението и уредбата на училищнитѣ имоти и капитали и пр. и пр.

Списанието изниса ежесечно всички по важни решения на Върхов. смѣтна палата, финансовото министерство, М-вото на народното просвѣщение и други, които иматъ значение и връзка досежно финансово-административната училищна практика.

Списанието стои като стражъ на поста си и веднага дава извадки, напжтствия и разяснения по всички животрептящи административни, бюджетни, счетоводни и други въпроси, които сж въ връзка съ уредбата и организацията на нашето училище. Вънъ отъ това, то подлага на критика и подканя за корекция всичко онова отъ училищнитѣ закони, правилници и наредби, което е отживѣло и спжва правилното развитие на училището.

Списанието се издава спретнато, на добра хартия и излиза редовно. Въ него сътрудничатъ добри администратори и хора компетентни по финансови и бюджетни въпроси.

Препоржчваме го. То е една необходимостъ за всѣко училище и училищно настоятелство. Одобрено е отъ М-вото на народ. просвѣщение. Това го прави достпно и за училищнитѣ библиотеки

Новаковъ

ВАРНА
2-IV
1945

№ 505

До Госп.

Гана Табакова

ул. Мърношеска 25

с. ул. Варта.

ОКОЛИЯ